

Problematika genderu pohledem žáků základních škol

Bc. Karolína Novotná

Diplomová práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Karolína Novotná
Osobní číslo: H20032
Studijní program: N0111A190013 Sociální pedagogika
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Problematika genderu pohledem žáků základních škol

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti postojů žáků základních škol, genderových rolí, genderu ve vzdělávání a v rodině.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

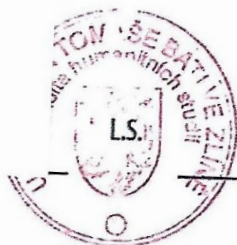
- CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 9788024753263.
- JARKOVSKÁ, Lucie, 2003. *Rovné příležitosti dívek a chlapců ve vzdělání*. Brno: Nesehnutí. ISBN 80-903-2282-4.
- JARKOVSKÁ, Lucie, 2013. *Gender před tabulí: etnografický výzkum genderové reprodukce v každodennosti školní třídy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-7419-119-0.
- KASTEN, Hartmut, 2006. *Ženy- muži: Genderové role, jejich původ a vývoj*. Praha: Portál. ISBN 80-736-7145-X.
- SMETÁČKOVÁ, Irena a spol., 2006. *Gender ve škole: příručka pro budoucí i současné učitelky a učitele*. Praha: Otevřená společnost. ISBN 80-903-3315-X.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Karla Hrbáčková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **9. prosince 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **22. dubna 2022**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 9. prosince 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo - diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně19.4.2022

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště

vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, o písy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, kter é na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato práce se zabývá problematikou genderu pohledem dětí základních škol. Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část obsahuje čtyři kapitoly. První kapitola vysvětluje pojmy jako např. gender, genderové role, genderová identita. Druhá kapitola se zabývá především genderem v rodinném životě. Třetí kapitola se týká genderu ve vzdělání a volby povolání. Poslední kapitola se je zaměřena na problematiku genderu na trhu práce a diskriminaci žen. Praktická část se pomocí kvantitativního výzkumu zabývá zjištění pohledu žáku na problematiku genderu v oblastech školství, zaměstnání a rodinném životě.

Klíčová slova: gender, genderové stereotypy, genderové role, diskriminace

ABSTRACT

This work deals with the issue of gender from the perspective of primary school children. The thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part contains four chapters. The first chapter explains concepts such as gender, gender roles and gender identity. The second chapter deals mainly with gender in family life. The third chapter deals with gender in education and career choices. The last chapter focuses on gender in the labour market and discrimination against women. The practical part deals with finding out students' perspectives on gender issues in education, employment and family life through quantitative research.

Keywords: gender, gender stereotypes, gender roles, discrimination

Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. Karle Hrbáčkové, Ph.D., za její odborné vedení, cenné rady, doporučení, ochotu a trpělivost při vedení mé práce. Zároveň chci také poděkovat všem respondentům za jejich ochodu a vstřícnost při realizaci výzkumu.

Děkuji také své rodině a přátelům za potřebnou podporu během celého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 GENDER OBECNĚ	13
1.1 GENDER	13
1.2 GENDEROVÉ ROLE	14
1.3 GENDEROVÁ IDENTITA	15
2 GENDER A RODINA	18
2.1 PARTNERSKÉ VZTAHY	19
2.1.1 Manželství	20
2.2 VÝCHOVA	21
2.2.1 Role matky	22
2.2.2 Role otce.....	23
2.3 ROZDĚLENÍ DOMÁCÍCH PRACÍ	24
2.4 SOUČASNÁ SITUACE	26
3 GENDER A VZDĚLÁNÍ	28
3.1 GENDEROVĚ CITLIVÁ ŠKOLA	30
3.2 AKADEMICKÉ PŘEDMĚTY	32
3.3 VLIV ŠKOLY NA VOLBU POVOLÁNÍ	34
3.4 SOUČASNÁ SITUACE	34
4 GENDER A TRH PRÁCE	36
4.1 DISKRIMINACE ŽEN NA PRACOVNÍM TRHU.....	40
II PRAKTICKÁ ČÁST	43
5 VÝZKUM	44
5.1 DÍLČÍ VÝZKUMNÉ CÍLE	44
5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY.....	44
5.3 DRUH VÝZKUMU	46
6 ANALÝZA DAT	52
7 INTERPRETACE DAT	74
7.1 DISKUZE A DOPORUČENÍ.....	78
ZÁVĚR	82
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	84
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	87
SEZNAM OBRÁZKŮ	88
SEZNAM TABULEK	89

SEZNAM GRAFŮ	90
SEZNAM PŘÍLOH.....	91

ÚVOD

Žijeme v době, kdy se pojem gender skloňuje v mnoho souvislostech. V České republice snad není nikdo, kdo by tento pojem v různých souvislostech neslyšel. Gender se řeší v zaměstnání, v rodině, ve škole, ve volnočasových aktivitách. Ale také při genderové nerovnosti platů, feminizaci chudoby nebo při genderově nerovném právu při zastoupení žen a mužů na rozhodujících pozicích.

Gender se v naší společnosti řeší prakticky již před narozením dítěte. Kdy rodiče vybírají vybavičku pro dítě a řeší jakou barvu zvolit. A tudíž často zvolí neutrální barvu, aby se poté nesečkávali s názory, proč jejich holčička jezdí v zeleném kočárku. Postupuje to při výběru hraček, kdy holčičky si podle tradic mají hrát a panenkami a kluci s auty. A odkud tyto názory pramení? Na tyto otázky najdeme odpovědi v historii. Všechny tyto genderové stereotypy si totiž přebíráme od svých rodičů, kteří je ale zase přebrali od svých rodičů atd. A od nás teď se očekává, že je předáme zase dál. Proti výchově našich rodičů vznikla jedna důležitá změna, a to v úrovni vzdělání. Naši prarodiče často ukončili studium osmé třídy základní školy a šli do zaměstnání. A za pár let muž stále chodil do práce a žena se starala o rodinu a domácnost. A naše generace? Velká část populace má minimálně střední školu nebo odborné učiliště. Žijeme v době, kdy má každý právo na vzdělání a velké množství maturantů míří na vysokou školu. Ve statistikách se ukazuje, že v roce 2020 bylo téměř o jednu třetinu vysokoškolských studentů více než v roce 2001. Ze statistik je také známo, že z celkového počtu 299 396 žáků na VŠ v roce 2020 je aktuálně 166 181 žen a 133 215 mužů. Na základě toho můžeme usoudit, že aktuálně ženy dosahují vyššího vzdělání. A tudíž se očekává jejich uplatnění v oboru, který bývá často časově náročný. A proto bude potřeba, aby se rozložila starost o rodinu na oba rodiče.

Genderová rovnost není o tom, obléct všem unisex oblečení a poručit všem, aby se chovali stejně. Koncept genderové rovnosti také neznamená, že o všem začnou rozhodovat ženy a budou tím v některých oblastech diskriminovat muže. I když je pravdou, že v dřívější společnosti byla mužská síla více nepostradatelná. S příchodem technologických zařízení se jejich síla částečně nahrazuje. A jsou aktuálně více žádanější dovednosti, schopnosti spojené s flexibilitou, komunikací, spolehlivostí, odpovědností nebo empatií. Ale moderní technologie nenahradí partnera ani nevyrobí dítě. Tudíž je důležité, aby naše společnost začala pracovat s genderovou vyvážeností, která je založena především na vzájemném respektu, naslouchání a domluvě.

Jeden z nejdůležitějších činitelů je základní škola. Ve které jsou děti nejvíce tvárné a tvoří se i jejich názory na společnost. S dětmi by se nejen v domácnosti, ale také ve školství mělo pracovat v rámci zdravé genderové vyrovnanosti. A tuto vyrovnanost by poté děti využívaly v jejich dalších etapách života. Stereotypy by se měly odstraňovat nejen z výuky, ale také především z fungování rodiny.

Naší prací se budeme snažit přiblížit problematiku genderu očima dětí na základní škole a také především zmapovat jejich situaci. I přesto, že je toto téma v České republice velmi diskutované, tak mnoho autorů se touto problematikou nezabývá. Doufáme tedy, že tato práce pomůže nejen rodičům při výchově dětí, ale také pedagogům při tvoření jejich vzdělávacích plánů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 GENDER OBECNĚ

Co znamená být ženou a mužem? Má to nějaký vliv na to, jaké vlastnosti, koníčky, ambice člověk má? Ovlivní to jeho postavení ve vztahu, v rodině nebo společnosti?

V historii se pohledy na muže a ženy soustředily v podstatě pouze na oblast biologickou. Rozdělení rolí bylo jasně určující a zařazující. Postupem času a vývojem nových vědeckých a sociologických hledisek se stále více prokazuje, že muži a ženy nejsou pouze homogenní skupinou, nýbrž právě uvnitř sebe samých jsou zcela různorodí. (Smetáčková, Vlková, 2005)

1.1 Gender

„Gender je pojem, který vyjadřuje, že vlastnosti a chování spojované s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností. Na rozdíl od pohlaví, které je univerzální kategorií a nemění se podle času či místa působení, gender ukazuje, že určení rolí, chování a norem vztahujících se k ženám a k mužům je v různých společnostech, v různých obdobích či sociálních skupinách rozdílné. Jejich závaznost či determinace není tedy přirozeným, neměnným stavem, ale dočasným stupněm vývoje sociálních vztahů mezi muži a ženami.“ (Oakley, 2000, s. 11–12)

První zmínku o slovu gender můžeme hledat již ve starověkém Řecku, ve kterém označovalo rod. Do našeho jazyka se gender dostal ze současné angličtiny, kde sloužil také k pojmenování rodu. Ale vývojem společnosti dostal nové obsahy. V průběhu 60. a 70. let, která jsou v literatuře mimo také označována jako období tzv. druhé vlny feminismu, se začaly objevovat snahy rozlišit pojmy pohlaví a gender (Renzetti, Curran, 2003) U nás je pojem gender zmiňován jako sociální pohlaví, používáme jej také jako pojmenování sociálních, kulturních a psychologických rozdílů mezi mužem a ženou. (Maříková, 2001)

„Na základě rozlišení dvou vzájemně nezávislých dimenzí můžeme určit čtyři psychologické osobnostní typy nezávislé na biologickém pohlaví, s jakými se v našem kulturním prostoru setkáváme:

- Maskulinní typy (s převládajícím podílem maskulinních vlastností).
- Androgynní typy (s nadprůměrně vysokým podílem maskulinních i femininních vlastností).
- Nediferencované typy (s podprůměrně nízkým podílem maskulinních i feminních vlastností).
- Feminní typy (s převládajícím podílem feminních vlastností)“ (Karsten, 2006, s. 27).

Také můžeme říct, že je lidské pohlaví jako biologická danost (být ženou či mužem), která člověku slouží jako základ. Na niž lidé konstruují společenskou kategorii, kterou nazýváme gender (maskulinitu či feminitu). Přitom je aktuálně společensky normální, že právě vás jako určitého jedince vystihuje pouze málo společensky vztahujících se předpokladů vašeho genderu. (Renzetti, Curran, 2003) Maskulinitu můžeme označit jako příznaky mužské a feminitu příznaky ženské. U každé osoby se můžou projevit obojí příznaky. Z toho důvodu gender rozlišuje širší škálu skupin.

1.2 Genderové role

Na světě neexistuje žádná společenská skupina, národ ani kultura, která by nevytvářela žádné rozdíly mezi chlapci a dívkami. A která by zároveň neodlišovala mužskou a ženskou roli. Tím pádem jsou chlapci vystavováni jiným socializačním vlivům než dívky. Velký důraz na rodové rozdíly spatřujeme u přírodních a tradičních společenství, kde muž má přesně vymezenou svou roli, práva, povinnosti a žena taktéž. Zároveň oba přijímají nároky, které jsou na ně v jejich společnosti kladeny. (Janošová, 2008)

Rodová role je souhrn představ o tom, jací muži a ženy ve skutečnosti jsou. Také obsahují obecně uznávané názory o tom, jací by muži a ženy měli podle rodových vzorů být. Genderové role přirovnává k divadelní hře. Kde se herci na jevišti chovají podle toho, jakou mají roli. Jako příklad si můžeme uvést roli starosty. Tato role předurčuje jasně dané normy, jak se má takový člověk chovat, a ostatní také vědí, jak se mají chovat k němu. Jakákoli role představuje jasná očekávání a zvyklosti o chování představitelů. (Smetáčková, Vlková, 2005) Již v raném dětství získávají chlapci a dívky určitou představou o rolích, které jsou v jejich společnosti důležité. (Janošová, 2008)

Základ genderové role se tvoří tedy především v rodině. Rodina je místo, kde by mělo dítě mít možnost vidět oba představitele genderových rolí, tedy model muže i ženy. V tradiční rodině je dítě vychovááno s ohledem ke svému pohlaví a skrze rodiči vymezenou roli si osvojí normy chování, které jsou typické pro jejich biologické pohlaví. (Vágnerová, 2005)

Role z pohledu genderu v sobě zahrnují způsoby chování, kterými člověk dává najevo svou příslušnost k pohlaví. S tímto pojmem úzce souvisí genderové stereotypy, kterými se budeme zabývat v další kapitole. (Vágnerová, 2005) Vývoj rolí rozčlenil do 4 etap, které znázorníme v tabulce.

Pořadí	Název vývojového stádia	Typické projevy
1	<u>Socializace manipulací</u>	Dítě přejímá od matky pohled na sebe sama
2	<u>Zaměřování pozornosti dítěte na speciální objekty</u>	Typické je rozdělení hraček na dívčí a klučičí
3	<u>Verbální pojmenování</u>	Verbální výroky se stereotypním nádechem (zlobivý kluk, hodná holčička)
4	<u>Vystavení činnosti</u>	Dělení činnosti na základě biologického pohlaví (domácí práce)

Tabulka 1. Vývojová stádia (Oakley, 2000)

1.3 Genderová identita

Fungování genderu jako principu, který ovlivňuje společnost, vystihuje Kimmelův koncept tří I: identita, interakce a instituce. Identita člověka je vždy vevázaná do konkrétního kulturního a jazykového konceptu, který dotváří naše ženství či mužství. A tím určuje naši pozici ve společnosti. Pojem interakce můžeme chápat jako vztahový koncept genderu, který vzniká v interakci. V institucích, jako jsou rodina, škola nebo pracovní trh, se odrážejí, produkují a posilují genderové vzorce naší společnosti. Jako příklad si můžeme uvést nastavení pracovního trhu a koncept kariéry žen, které se stávají nezáhodněné kvůli péči o dítě. (Valdrová, 2006)

Genderová identita jako osobní zkušenost s mužskou nebo ženskou existencí: „Je vyjádřením skutečnosti, že vše, co osoba (muž či žena) říká, dělá a prožívá, souvisí s tím,

zda její sociální status má mužskou či ženskou determinaci, zda je manifestován ve znamení muže či ženy.“ (Valtrová, 2006, s. 7)

Genderovou identitu lze také definovat jako systém aktivit a symbolických jazykových prostředků, prostřednictvím kterých jsou jedinci ženského či mužského pohlaví vymezováni a následně prezentováni. (Křížková, 2004) Genderová identita je o celkovém vnitřním poznání sama sebe jako ženy a muže a zároveň o ztotožnění s danou skupinou. Identita člověka neexistuje od narození, nýbrž se vytváří a formuje během vývoje jedince. První známky rozpoznání identity jsou podle studií spatřovány kolem třetího roku života. U každého může mít různou intenzitu a důležitost identity než u druhého. Samotná podoba genderové identity úzce souvisí s daným systémem ve společnosti (Smetáčková, Vlková, 2005)

Genderová identita nás ovlivňuje, i když je tento pojem ve společnosti neznámý. Ovlivňuje nás mimo jiné, že ženství a mužství se vymezuje výhradně bipolárně. Určuje, že existuje jen ženské a mužské pohlaví a nic „mezi tím“ (Valdrová, 2006) „Jednoduše řečeno, jsem žena proto, že nejsem muž, a naopak.“ (Valdrová, 2006, s. 7).

„Muži jsou přitom pod ještě větším tlakem vyhýbat se všemu, co by je mohlo nařknout ze zženštilosti, než je tomu opačně u žen. Žádný muž se nechlubí: ‚Jako malý kluk jsem nejradši přebaloval panenky.‘ Naproti tomu slyšíme od žen: ‚Vždycky jsem si spíš rozuměla s chlapci, hráli jsme fotbal a lezli po stromech.‘ Zatímco muž by přiblížením se k ženským projevům ohrozil svou ‚mužnost‘, ženy mohou dosáhnout naopak uznání tím, že podají podobný výkon jako ten mužský, jenž se v hierarchizované společnosti považuje za hodnotnější. Panický strach se může vyskytovat již u malých chlapců, kteří jsou důrazně varováni před projevy a vlastnostmi, považovanými za ženské.“ (Sinel'kov 1998)

Existuje několik přístupů, které vysvětlují vznik genderové identity. Jako první základní směr je psychoanalýza. Kdy je hlavní zdroj genderové identity v identifikaci dítěte s rodičem stejného pohlaví, který poté ovlivní jeho vývoj. Důvod samotné identifikace se liší od pohlaví dítěte, avšak oba vycházejí z uvědomění si pohlavních rozdílů mezi ženami a muži. Druhou skupinou teorií, která vysvětluje genderovou identitu, je teorie sociálního učení. Kdy si děti identitu osvojují především prostřednictvím pozorování, nápodoby a modelováním chování dospělých osob stejného pohlaví. Třetí teorie vychází z kognitivní psychologie, podle které je učení se genderu jen jakýsi vedlejší produkt všeobecné potřeby se orientovat ve světě. Děti se tudíž snaží nalézt ve světě, který je pro ně neznámý nebo chaotický. Hledání vzorců daného neznámého prostředí, které dítě obklopuje, považuje tato teorie za nejvíce

přirozené. Všechny představené teorie považují pohlaví za hlavní znak, kolem kterého jedinci utváření své identity. (Smetáčková, Vlková, 2005)

2 GENDER A RODINA

Rodina je první společenská skupina, do které dítě vstupuje v životě každého jedince. „Rodina je společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí.“ (Hartl, 2004, s. 230)

Rodinu dále sociologický slovník vymezuje následovně: „Jde o původní a nejdůležitější skupinu a instituci, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, resp. socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorců a zachování kontinuity kulturního vývoje.“ (Sociologický slovník 1996, s. 940)

Výchova dítěte je proces probíhající od narození dítěte přes dospívání až do dospělosti. Na začátku tohoto procesu je samotná výchova vedena dalšími osobami, které ji formují a dohlíží na ni. V dospělosti se poté objektem stane vlastní osoba a poté již hovoříme o tzv. sebevýchově člověka. Dítě a jeho vývoj se staly předmětem zájmu až vznikem industrializované, urbanizované a především racionálně organizované společnosti, a to ve druhé polovině 19. století a na začátku 20. století. Ale i přesto se až moderní evropská společnost začala zajímat o dítě jako o specifickou skupinu se specifickými potřebami, ve které je kladen velký důraz na vývoj a prosperitu daného dítěte, který má také vliv na další rozvoj společnosti. Po roce 1989, kdy došlo ke změně našeho politického systému, směřovala naše společnost opět k demokracii, která se projevovala také ve výchově. Tehdy odborníci přišli s novými koncepty pedagogiky. (Woodhead, 2009)

Všichni autoři se shodli, že v období od dvou do pěti let dochází k výrazným změnám intelektu dítěte. Rozvíjí se jeho řeč, komunikace, ale i celkové porozumění okolního světa. Zde se objevovaly první specifické symboly genderu, které se učilo dítě používat, a to jak v běžném životě, tak při různých hrách. (Pelikán, 2007)

Děti ve svém životě přicházejí do kontaktu s různými rolemi a seznamují se nejen s tím, jak lidé vystupují, ale jak se v určitých rolích chovají. Zde také zjišťují, jaké chování je od nich očekáváno. Zde jim dospělí jedinci předávají poznatky, co je ve společnosti považováno za správné, a naopak chybné. Tudíž dochází k zjištění, jací jsou a jací by měli být. (Pelikán, 2007)

Existují dva typy teorií, které se týkají samotné sebereflexe dítěte. Prvním typem teorie se zabývá například Freud, Piaget nebo Erikson, kteří upozorňují na odlišnosti v intrapersonálním vývoji. Vycházejí z myšlenek, že dítě je v předškolním věku uzavřeno

ve svém pojetí světa, a i když již o sobě samém něco ví, jsou jeho názory omezeny „sebestřednými názory“. Upozorňují, že dítě si chce potvrdit svoji existenci a sílu, a proto hledá své místo a vymezuje se. (Pelikán, 2007) Druhým typem se zabývají ruští autoři, a to Lurija nebo Vygotskij, kteří vycházejí ze zcela opačného předpokladu. Jelikož předpokládají, že dítě pozná sebe samo tím, že poznává druhé lidi. A tím pádem od nich přebírají i tzv. interpretační schémata a tím dostávají i klíč k chápání sebe samého.

Ani autor knihy si nedokázal odpovědět na otázku, která teorie je ta správná v dnešním světě. Dítě nutně reflektuje na všechny společenské vlivy, pozoruje druhé, které následně napodobuje, učí se posuzovat jejich jednání, ale vnímá i své vlastní postoje. To ovšem neznamená, že by si dítě samotné nehledalo své vlastní role a nesnažilo se sebestředně najít sebe samého. (Pelikán, 2007)

V Kohlbergově teorii se individuální i subjektivní pochopení pohlaví vytváří v řadě na sebe navazujících fázích a celý proces je ukončen při vstupu do školy. Významnou roli zde hraje osvojení jazykových dovedností, jimiž je dítěti sdělováno, ke kterému pohlaví přísluší. Blízké osoby ho oslovují ženským či mužským křestním jménem, mluví o něm jako o „něm“ nebo o „ní“. (Karsten, 2006)

2.1 Partnerské vztahy

Partnerství je jakousi obměnou intimního vztahu, při kterém se člověk dobrovolně vzdává části identity a vzniká identita párová. (Vágnerová, 2007) Jak studie ukazují, tíhnou k sobě především lidé podobní v sociálních a psychologických charakteristikách. Při samotné volbě svého partnera také lidé dávají přednost stejné rase, stejné sociální skupině nebo stejnému náboženství. (Matoušek, 2003)

Partnerské vztahy můžeme rozdělit do tří kategorií:

- **Intimita** – Sdílení přítomnosti, potřeba častého kontaktu, vzájemná tělesná a duševní blízkost. Potřeba poznání a otevřenosti, snaha o porozumění vztahu a vzájemným citům. Vzájemná důvěra a respekt, sdílení budoucnosti, potřeba společných cílů a možnosti je naplňovat.
- **Milostná touha** – Zamilovanost, resp. Poblouznění, se projevuje touhou po milostném partnerovi, jeho idealizací, jeho obdivem a potřebou sexuálního naplnění, eventuálně sexuální vášní. Počáteční zamilovanost nevydrží dlouhou dobu

a musí být nahrazena stabilnější vazbou, která v pozitivním případě zahrnuje i vzájemnou lásku.

- **Připoutání** – Připoutání a vázanost k partnerovi se projevuje trvalostí vztahu. Vazba na partnera se vytváří v průběhu času, je otázkou sdílení mnoha aspektů života. Je signálem stability vztahu a jeho spolehlivým základem, ale jen tehdy, pokud by byla spojena s intimitou a pokud možno s citovým vztahem, i když už nebude tak intenzivní jako na počátku. (Vágnerová, 2007, s. 112)

Z hlediska individuálního budování genderové identity je velký důraz kladen na intimní vztahy. Jejich vliv je na utváření identity zcela prvotní. Tím jsou posilovány vztahy založené na příslušnosti jedinců k jednotlivým sociálním institucím. Intimní vztahy jsou tedy vázány především na rodinu jedince. (Smetáčková, Vlková, 2005)

2.1.1 Manželství

Uzavření svazku manželského by se v minulosti dalo chápat jako založení „směnného vztahu“. Žena měla ze zákona povinnosti se starat o děti, chod domácnosti a také plnit manželovy sexuální požadavky. Muž měl zajišťovat manželku a děti jak ekonomicky, tak právně. Manžel měl v rukou všechny rozhodující pravomoci, zatímco děti i žena byly často chápány jako nesvéprávné bytosti. Jejich vztah byl založen na podřizování, což bylo v tu dobu celospolečensky správné. (Čermáková a kol., 2000)

Zamyslíme-li se nad manželství dnes, ve většině případů představuje rovnocenné partnerství. Dnešní manželské páry, zejména v raných fázích manželství, se snaží vyjednat a nastolit rovné uspořádání rodinných rolí. Z empirických výzkumů vyplývají naprosto rovnocenná práva obou manželů na trávení volného času i stejnou povinnost péče o děti či přispívání do rodinného rozpočtu. I přesto jejich reálné chování vypovídá o stereotypním myšlení, a proto se také skutečná dělba rolí směrem k ideální rovnosti partnerů mění mnohem pomaleji. (Čermáková a kol., 2000)

Moderní rodina se vymezuje především prostřednictvím míry emocionality, která je klíčová v zakládání rodiny. Ačkoli aktuálně stále narůstá počet nesezdaných partnerů, i přesto je manželství stále nejčastější formou partnerských vztahů. V současné době končí každé druhé manželství rozvodem. A tím pádem vznikají rodiny s jedním rodičem, které statisticky nejvíce ukazují na svobodné matky. V současné době soudy svěřují dítě při většině rozvodů především do péče matek, a to až v 95 % případů. Tím pádem následně dochází k absenci

jedné role v domácnosti, což může ovlivnit jejich budoucí postoj ke genderu. (Smetáčková, Vlková, 2005)

2.2 Výchova

Dítě v procesu socializace projevuje specifické chování a zachycuje zpětnou vazbu. Od dospělých osob se učí, jak se projevovat žensky či mužsky. Z toho důvodu se stává, že dítě potlačuje některé rysy nebo ambice uvnitř sebe. Zásadní vliv na utváření určité identity mají hračky. Kolem třetího roku věku nastupuje „imperativ růžové a modré“. Kdy jsou barvy hraček pro dívky prezentovány převážně v růžové barvě a pod názvy: „Pro malé hospodyňky, Pro malé parádnice nebo Hrajeme si na maminky.“ U chlapců je určena barva modrá a podtituly „Pro malé dobrodruhy, Malým vědcům nebo Pro malé sportovce.“ Již toto uspořádání her stereotypně směřuje dítě do tradičních rolových vzorců. Jako příklad můžeme uvést divočejší hry motorického charakteru. (Steinberg, 2004)

„Zásadní vadou stereotypního pojetí ženské a mužské role je s ním spjatá hierarchizace pohlaví. Již malým dětem se podvědomě i otevřeně vštěpuje, že (mužský) rozum je více než (ženský) cit, (mužská) aktivita je více než (ženská) pasivita, že (mužská) dravost se cení více než (ženská) vstřícnost. Že (mužská) práce mimo dům je vysoce finančně ceněna, kdežto (ženská) domácí práce a péče o dítě je přirozenou sférou ženské seberealizace a odměnou sama sobě. (Valdrová, 2006, s. 21)

V posledních letech se výrazněji než dříve mění formy rodinného soužití a životní plány, zejména konkrétní trajektorie formování rodinného života. A spolu s tím i chápání a plnění všech rodinných funkcí. Vzhledem k dnešní době se zvyšuje tolerance k rozvodům, nestabilitě v manželství, k „netradičním“ formám soužití (stejnopohlavní páry) nebo k rodičovství bez „trvalého“ partnerství. Také se zvyšuje i preferovaný a skutečný věk životních startů, který se dále promítá do hodnotových změn ve formování rodiny (pozdější věk osamostatnění). Zároveň se také snižuje časový rozsah společně stráveného času rodin v důsledku nedostatku volného času. To je zapříčiněno vyššími nároky v zaměstnání a dochází k absenci rozvíjení partnerských i mezigeneračních vztahů v rodině. (Kuchařová a spol., 2019)

V rodině pak stále přetrvávají následující prvky genderové nerovnosti: nerovnoprávný charakter mocenského uspořádání manželství (dělba práce), asymetrická dělba rodičovských rolí (kult mateřství), nebo vlastní socializační proces, v průběhu kterého si děti internalizují mužské i ženské postoje, modelové chování, které dále předávají svým potomkům a tím se

genderově stereotypní vzorce reprodukuje. Chování rodičů vůči svým dětem se odlišuje podle pohlaví rodičů. (Čermáková, 2000)

Odborníci zdůrazňují, že během druhé poloviny prvního roku života dítěte nelze prokázat signifikantní rozdíly ve spontánním chování mezi kojenci mužského a ženského pohlaví. Tudíž nemůžeme vyloučit, že jeden z pozdějších kořenů projevů jejich typického chování pro určité chování je rozdílné chování rodičů k dětem v prvním roce jejich života. Dívky dostávají více hlasových a jazykových podnětů a tím pádem se rychleji vyvíjejí i z hlediska fyziologie mozku. Zatímco u chlapců dochází k silnějšímu stimulování po stránce tělesné a motorické a tím mají dříve vyvinuty kompetence motorické pohyblivosti, jako je smysl pro rovnováhu nebo prostorovou orientaci. (Karsten, 2006)

2.2.1 Role matky

Již v roce 1940 Heluz zdůraznil důležitost vztahu dětí a matek v prvních měsících jejich života. Děti, které přišly o vazbu s matkou, jsou často psychicky i motoricky zaostalé, jelikož je pro děti splynutí a připoutání k matce stejně důležité jako potrava. Připoutání k matce je velice emoční ulpění na blízké osobě, většinou k matce, prostřednictvím které dítě získá bezpečný kontakt s okolím. Pokud děti nedostávají připoutání k nim blízké osobě, dochází k frustracím či deprivacím. Pokud děti nepoznají takové pouto do dvou let svého života, mají v pozdějším věku problém tvořit blízké i citové vztahy. (Heluz, 2009)

Komunikace mezi matkou a dítětem vzniká již v prenatálním období, následuje porod a kojení. Matka je pro dítě v prvním roce jeho života nejbližším člověkem a je tudíž i průvodkyní dítěte. Pomáhá mu řešit jeho základní potřeby, ale také mu pomáhá poznat a vnímat okolí. Velký důraz je kladen na matky, aby vytvářely dítěti stabilní, přátelské a čitelné prostředí, ve kterém se dítě bude cítit přirozeně. Tím u dítěte vytváří vztah k sobě samému a zvyšuje se jeho sebedůvěra. (Šulová, 2004) Matka s dětmi tráví více času než otec, ale její náplň práce jsou převážně běžné činnosti a povinnosti v domácnosti. Tím pádem s dětmi preferují spíše klidnější hry v domácnosti či verbální komunikaci, prostřednictvím kterých zvyšují emoční charakter dítěte. (Vágnerová, 2005)

Výzkumy také všeobecně prokázaly, že matky novorozené chlapce více chovají nebo je uklidňují spíše fyzickým kontaktem. Nebo více tolerují jejich křik a nezvladatelnou vzrušivost. Na dívky naopak reagují verbálně, napodobování jejich zvuků a proti chlapcům méně tolerují jejich pláč. (Oakleyová, Scheu, 2000) V batolecím a předškolním věku je obvykle více dohledu a kontroly směřováno k chlapcům, jelikož se odchylky

od společensky uznávaného chování méně tolerují než u děvčat. Rodiče zacházejí se svými syny tak, jako by byli více odolní než dcery. (Karsten, 2006) Jedním z nejnáročnějších období pro matku je dospívání dětí. Mateřská role vede k proměně u matky, dochází k odfixování od dítěte. Z toho důvodu mají občas matky sklon chovat se afektivně, více mohou žádat, prosit nebo vymáhat. Vztah k dcerám se u matek v tomto období velmi komplikuje, důvodem je odpoutání se dcer od matek. Ve vztahu se syny jsou matky často tolerantnější a méně kritické. (Vágnerová, 2007)

2.2.2 Role otce

Může se zdát, že pohled na otcovskou roli je jakýsi náhradník za matku, jelikož jeho mateřská péče je méně dokonalá. Tohle je ovšem pouze zavádějící fakt. Jelikož otec by neměl nikoho nahrazovat, jeho role je rozdílná, ale velmi specifická. Otec by měl být pro dítě pečovatelem i vychovatelem. Jeho otcovská role je absolutně komplementární a důležitá jako role matky. (Šulová, 2004)

Otcové jsou pro své děti většinou prvotním vzorem mužského chování. To, jak se otcové projevují v partnerském vztahu, poté modeluje i chování chlapců k ženám. A to nejen k budoucím partnerkám, ale také k vlastní matce, kamarádce či spolužačce. Jestliže se otec nesnaží projevovat své ženě citovou náklonost, je taková odtažitost pravděpodobná i u jeho syna. I když dcery hledají vzor chování u svých matek, v dětství je pro vývoj jejich sebevědomí a spokojenosti s ženskou rolí patrná větší důležitost vztahu s otcem. Prostřednictvím vztahu otce k dceři se u dívek utváří jejich prožívání vlastní ženskosti. (Janošová, 2008)

Otcové poskytují svým dětem více tělesných popudů, více s nimi hrají pohybové hry a vzájemně se dotýkají. Matky své děti spíše stimulují v jazykovém ohledu a hrají s nimi konvenční hry. Podle výzkumu otcové se svými syny po druhém roce jejich života bývají přibližně dvojnásobně větší dobu než s dcerami, zatímco chování matek vůči dětem zůstává stejné. (Karsten, 2006) V tomto věku chlapci dávají přednost hrám s otcem a dívky hrám s matkou. Průzkumy a výzkumy také dosvědčují, že otcové se vzácněji zabývají primární péčí jako je krmení, přebalování, mytí apod. A to bez ohledu na pohlaví. (Karsten, 2006) Výzkumy z posledních let ukazují zvyšující se podíl otců na péči o dítě. Lze tedy říci, že se péče o dítě stává součástí otcovských praktik. Často zahrnuje společné aktivity, kterým se věnují otcové. Nejčastější je ranní vstávání do školy či školky, ale také večerní koupání nebo ukládání ke spánku. (Dudová, 2007) Zde tedy dochází k velké proměně genderových

stereotypů a postojů široké veřejnosti. V roce 2000 sdílela asi polovina veřejnosti názor, že o děti mají pečovat žena i muž stejně. V roce 2020 s tímto názorem souhlasilo již 65 % populace. Tudíž v tomto směru je patrný posun ke spravedlivému rozdělování rolí. Včetně názoru za zodpovědnost za rodinný rozpočet nebo o usilování kariérního posunu. (Strategie 2021+, 2020)

Co se týká trávení volného času otců s dětmi, jsou to v největší míře chvíle v zastoupení matky. Kdy matka musí vykonávat jinou aktivitu a nemůže se tak věnovat dítěti. Jisté ale je, že se současní otcové podílejí na péči a výchově dětí daleko více, než tomu bylo před dvaceti lety. A to především v raném věku dítěte. Tomuto jevu napomohlo také zavedení opatření sociální politiky, jako je placená rodičovská dovolená i pro otce, která je v České republice zavedena již od roku 2001. (Vágnerová, 2007)

Podstatným aspektem v roli otců je čas, který mají na dítě. Ve většině případů jsou totiž čas a finance dva základní zdroje, které otec dává dítěti. Avšak tyto dva zdroje jsou si sobě protikladné, jelikož více peněz znamená méně času s dítětem. (Dudová, 2008)

Existují 4 orientace moderního otce:

- Otec živitel.
- Otec autorita.
- Otec představitel původu.
- Otec s osobním záměrem (projevování citů, naslouchání dítěti, společné hry).

(Singly in Dudová, 2008)

Období dospívání je taktéž spojeno s proměnou role otce. Otcové občas mají potřebu ovlivňovat životy svých dětí, aby se vyvarovaly zbytečných chyb. Otcové u svých synů kladou větší důraz na jejich mužskou identitu. Avšak u dívek volí často větší odstup. Přesto lze pozorovat, že u otců dochází k větší akceptaci dospívajících dětí na jejich budoucí partnery. (Vágnerová, 2007)

2.3 Rozdělení domácích prací

Dělba domácí práce je často diskutovaným tématem v dnešní společnosti. Avšak výzkumy se zcela shodují, že více času tráví domácími činnostmi manželky, a to až pětkrát více než manželé. (Shelton a John in Renzetti a Curran, 2003) Pokud manželé žijí v tradičním pojetí, nezdá se to až tak nespravedlivé. Jak již zmiňujeme výše, dnes se takové

uspořádání týká velmi malého procenta partnerů. Většina žen je zaměstnána mimo domov, podobně jako jejich manželé. Z výzkumu je jasné, že i přes zaměstnání obou rodičů více se domácími pracemi zabývají ženy a muži jsou ve většině případů výhradními živiteli rodiny. Manžel často vyjadřuje ochotu své manželce s domácími pracemi „pomoci“, avšak i v těch párech, kde vydělávají oba partneři, je rozšířeno přesvědčení, že domácí práce jsou v zásadě prací „ženskou“, ať už jsou na čas ženy kladeny jakékoli další nároky. (Renzetti a Curran, 2003)

Odborníci také zmiňují, že v práci jsou muži daleko tolerantnější, co se týká genderové rovnosti, než doma. Tím pádem zaměstnané ženy tak nastupují doma „na druhou směnu“. Část dne pracují za plat a po příchodu domů je čeká další práce, nyní však neplacená. Ženy pečující o domácnost celodenně často o sobě říkají, že nepracují, ale jsou v domácnosti. Na těchto odpovědích je zarážející, že ačkoli je práce v domácnosti nezbytná, nepovažuje se za skutečnou práci, a to ani mezi ženami, které jsou za její vykonávání zodpovědné. Jako jeden z hlavních důvodů, proč se práce v domácnosti nepovažují za skutečnou je, že není nijak specializovaná a také není nikdy hotová. Dalším důvodem je také nestanovená pracovní doma nebo izolace při práci. V neposlední řadě také fakt, že práce v domácnosti není nijak placená. (Renzetti a Curran, 2003)

Vedle množství času, který tráví oba partneři domácími pracemi, existuje také rozdíl v typu práce, které doma dělají. Ženy obvykle zastanou každodenní činnosti, jako je úklid a vaření. Většinou jsou to práce, které žena dělá každý den jednou či dvakrát. Muži mají na starosti méně pravidelné a méně se opakující činnosti, avšak fyzicky náročnější. Jako je například sekání trávníku či drobné opravy domu. Z toho důvodu se ženy cítí často pod časovým tlakem, zatímco muži se mohou rozhodovat, kdy svoji práci vykonají. Tím pádem mají ženy často méně času na odpočinek a těžko hledají rovnováhu mezi povinnostmi doma a v práci. (Renzetti a Curran, 2003) Ačkoliv se v současné době rozdělení domácích prací mění především k větší rovnosti mezi partnery, podle proběhlých výzkumů přesto většina aktivit zůstává na ženách. Postoj mužů k domácím pracím, které vykonávají, je spíše pomocný nebo doplňkový, kdy je ženy požádají o pomoc. Ale hlavní odpovědnost zůstává ženám. Podle výzkumů je stále mnoho žen, které se této odpovědnosti odmítají vzdát. Jelikož pro ně domácnost představuje místo, ve které mají určitou moc a zde mohou činit samostatná rozhodnutí.

Postoje k dělbě práce si také neseme z vlastních rodin, ve kterých jsme vyrůstali a učili se určité dělení rolí. Často si však neuvědomujeme, jak silně se do nás mohou tyto vzorce

zakořenit a jak je poté předáme našim dětem. A to i přesto, že s nimi nesouhlasíme. (Maříková, 2000)

V porovnání se západními zeměmi, kde převažuje podíl žen na péči o domácnost, jsou české ženy v nevýhodě, jelikož v České republice jsou ženy většinou zaměstnány na plný pracovní úvazek, kdy v zahraničí je počet žen pracujících žen na plný úvazek poloviční. Většina žen v západních zemích pracuje na částečný úvazek nebo nepracuje vůbec. Jak zmiňuje ve své knize Maříková: „Z jednoho příjmu by totiž většina českých rodin vyžila jen stěží, nebyla by schopna si udržet svou (pro ni přijatelnou) životní úroveň.“ (Maříková, 2000, s. 145)

Aktuálně se manželé snaží hledat větší rovnost v dělbě práce. Především v raných fázích manželství ale i takové páry, poté co se stanou rodiči, často zjistí, že jejich snažení o rovné rozdělení domácích prací se zhroutilo. (Renzetti a Curran, 2003)

2.4 Současná situace

Vláda v březnu roku 2021 schválila Strategii rovnosti žen a mužů na léta 2021 až 2030. Tento dokument formuluje všechna nutná opatření ke zvýšení kvality života žen a mužů. „Strategie přináší opatření, která mohou narovnávat postavení mužů a žen v souvislosti s rodičovstvím, zajistí větší dostupnost škol a jeslí, zvýší transparentnost mezd, povedou ke zvýšení podílu žen na veřejném rozhodování, zlepší dostupnost ke zvýšení podílu žen na veřejném rozhodování, zlepší dostupnost služeb pro oběti domácího a sexuálního násilí, podpoří osvětu v boji proti genderovým stereotypům. Přijetí strategie povede k tomu, že stát bude na specifické potřeby žen a mužů více pamatovat. K podpoře žen a mužů by měly přispět i nové finanční nástroje, ať už jde o příští období EU fondů, či připravovaný Národní plán obnovy. (Ministerstvo obchodu a průmyslu, 2021)

Pro nás stěžejní je upozornění, že v České republice aktuálně přetrvává tradiční rozdělení genderových rolí, které se zmiňují ve vzniklé publikaci Strategie 2021, které i přesto, že vzniká řada iniciativ na podporu aktivního otcovství, na rodičovskou odchází především ženy. Hlavní roli v rozhodování hrají nejen stereotypní představy o tradičních rolích mužů a žen, ale také velmi důležité příjmy. Zhruba ve třetině domácností s nezletilými dětmi vydělávají muži více než ženy a jejich odchod na rodičovskou by tak pro rodinu znamenal finanční ztrátu. V roce 2019 činil podíl mužů čerpajících rodičovský příspěvek jen 1,7 %. Tradiční rozdělení přetrvává i po návratu ženy na pracovní trh. Žena s dětmi do 18 let je ve většině případů zaměstnaná na plný úvazek a se svými dětmi tráví průměrně 4,5 hodiny za den péčí o děti a domácnost. Otec podle průměru tráví s rodinou necelé 2 hodiny denně.

Ženy tak pečují o rodinu a domácnost často vykonávají na úkor lépe placené práce a svého volného času. (Strategie 2021, 2021)

Rodiče se aktuálně musejí potýkat také s nedostatkem míst ve školkách. Tato situace je ovlivněna nedostatkem cenově a místně dostupné péče o dítě. Aktuálně je podíl dětí do tří let zapsaných ve formálních zařízeních péče 9 %, což je hluboko pod průměrem EU (34,3 %). Avšak počet odmítnutých žádostí do mateřské školy se pohybuje v desetitisících. Tudíž řada rodičů musí návrat do zaměstnání odložit, jelikož ve školce není místo pro jejich dítě. Jedním ze základních předpokladů pro skloubení pracovního života s tím rodinným by byla dostupnost částečných a flexibilních úvazků. V tomto směru Česká republika vysoce zaostává, aktuálně na částečný úvazek pracuje pouze 2,8 % mužů a 10,6 % žen. (Strategie 2021, 2021)

Strategie 2021+ přináší pro Českou republiku následující změny:

- **Větší zapojení otců do péče** – Z programu Zaměstnanost+ by měly být podporovány aktivity na zvýšení motivace otců k zapojení se do péče o dítě.
- **Více míst ve školkách a dětských skupinách** – Zde by měly vzniknout novely zákona o novém financování zařízení péče o děti do 3 let. Stát by měl garantovat místo ve školském zařízení pro děti ve věku 12–36 měsíců.
- **Větší flexibilita forem práce** – Taktéž bude program Zaměstnanost 1 podporovat vznik částečných úvazků a forem práce z domova. Projekt by měl zvýšit motivaci zaměstnavatelů tyto úvazky nabízet.
- **Méně genderových stereotypů při výběru zaměstnání** – Zde by mělo dojít k realizování školení za zvýšení kapacit kariérních poradců v základních a středních školách. Školení by mělo vést k menšímu stereotypnímu nabízení studijních oborů.
- **Hledisko rovnosti v oblastech každodenního života** – Zde by se hledisko mělo promítnout ve veřejné politice v oblastech jako je doprava, sport, volnočasové aktivity. (Strategie 2021+, 2021)

3 GENDER A VZDĚLÁNÍ

Vzdělání má v životě jedince velkou moc. Prostřednictvím vzdělání si lidé mohou uvědomovat své postavení ve světě a společnosti a zároveň toto postavení měnit. Ale také je vzdělání velmi mocné i v tom, jak naše postavení ve světě fixuje. (Renzetti, Curranm 2005) V České republice máme pestrý výběr ze školských institucí, které určují a nastavují společenské, ekonomické, politické hodnoty. Jak už po stránce formální, či neformální. V celém procesu vzdělání dochází k vytváření vlastního stylu chování dítěte. (Ciprová, 2008)

„Škola je v současné době institucí s klíčovým významem jak pro život jednotlivce, tak pro život společnosti. Jejím prostřednictvím si společnost zajišťuje kontinuitu – každá nová generace je ve škole jednotně učena zvyklostem. Kdyby tomu tak nebylo, existovala by ve společnosti jen nízká míra konsenzu, neboť hodnoty a normy vyznávané jejími jednotlivými členy by se výrazně lišily.“ (Smetáčková, 2008, s. 73).

Gender v oblasti vzdělání velmi zasahuje do vnímání světa a významně celkové vnímání ovlivňuje. Každopádně reflexe v této kategorii vstupuje do vzdělávání a školství velmi nystematicky. Ciprová (2008) zmiňuje, že aktuální výuka je genderově necitlivá a genderově diskriminační. V aktuálních osnovách vyučování neshledává žádné předměty, které by gender vyučovaly. Tudiž výuka zůstává ovlivněna genderovými stereotypy.

Výzkumy věnované této problematice zahrnují tři studované oblasti:

- **Výzkum makroúrovni** – zaměření na školský systém a nerovnosti ve vzdělání
- **Výzkum interpersonálních interakcí** – vztahy a interakce mezi žáky ve třídě, osobní příběhy žáků i učitelů
- **Výzkum vzdělávacího obsahu** – osnovy, učebnice (Delamont in Jarkovská, 2010)

Genderová rovnost ale neznamená, že by ženy a muži měli být stejní, avšak by na základě svých odlišností neměli být znevýhodňováni a měli by mít stejné příležitosti. O genderové rovnosti ve školství můžeme také uvažovat v oblastech, které vymezilo samotné Ministerstvo školství pro roky 2021–2024.

- **Genderová parita**, tj. vyrovnanější zastoupení dívek a chlapců v různých segmentech vzdělávacího systému – jak v oblastech netradičních pro konkrétní pohlaví, tak v různých úrovních vzdělávacího systému.

- **Rovné a spravedlivé podmínky** a zacházení s dívkami a chlapci v průběhu vzdělávání.
- **Reflexe genderové problematiky ve vzdělávání**, která zajišťuje, aby vzdělávání respektovalo specifika jednotlivce a neposuzovalo jej na základě genderových stereotypů.
- **Vyrovnané zastoupení pedagogických pracovníků a pracovníků** v jednotlivých stupních vzdělávání a v konkrétních vyučovaných předmětech, na místech ředitelů a ředitelek ZŠ a SŠ.
- **Vyrovnané zastoupení mužů a žen** v jednotlivých stupních akademických hodností a na vedoucích pozicích ve vysokoškolském sektoru a ve výzkumu, vyrovnaná dělba a přístup k moci a zdrojům v těchto institucích. (MŠMT, 2018)

Při nástupu dětí do vzdělávacího systému dostávají děti určité předlohy od společnosti, podle nichž by měly zpracovávat svou sociální roli. Můžeme zde řadit i konkrétní pokyny, jako jsou poznámky na typické oblečení pro chlapce či dívky. Nebo na pravidla chování typická pro chování dívek a chlapců. Děti se poté učí chovat podle okolím přisuzovanému pohlaví, a to především tím, že se s nimi rozdílně zachází a jsou tedy různým způsobem utvrzovány. Jako například, že chlapec se má chovat jako „správný muž-gentleman“, zatímco dívka se má chovat tak „jak se dívkám sluší.“ (Karsten, 2006)

Výzkum ukázal, že děti rozdíly v pohlaví spojují především s tělesností a faktem, že ženy rodí a mají menstruaci. Kromě toho dětské představy odpovídají stereotypnímu rozdělení vlastností. Tudíž jsou dívky vnímány jako jemnější, pečlivější, svědomitější, angažující se v péči ve škole i v rodině. Zatímco chlapci jako drsnější, lajdačí, vyvolávající konflikty a přísluší jim profese, kde musí vydělávat peníze mimo jiné i proto, aby mohli platit za dívky. Dětské výpovědi avšak nevykazovaly znaky toho, že by žáci podrývali existující genderový řád. V debatě se žáky bylo zjištěno, že tuto problematiku vnímají především důsledkem povinností. A to tak, že to, co dělá muže muži a ženy ženami, jsou povinnosti, které musí oni dělat. Děti se tedy odvolávaly na přirozenost nebo vnitřní nastavení žen a mužů k určitým činnostem, ale ve svých projevech používaly sloveso muset. Odkazovaly se tak ke společenským tlakům, které v mnoha případech nepovažovaly za spravedlivé. (Jarkovská, 2013)

Genderová socializace je to, jak s dětmi učitel pracuje a rozvíjí tak u chlapců a dívek odlišné schopnosti a zájmy. Škola následně tyto schopnosti a zájmy oslovuje, přistupuje dále ke skupinám dívek a chlapců jako k rozdílným skupinám. Učitelé mohou mít také rozdílná očekávání vůči chlapcům a dívkám a to se může projevat v tom, jaké úkoly dívkám nebo chlapcům následně zadává. Dívky mohou dostat za úkol namalovat obrázek pro vyzdobení třídy, zalít květiny a chlapci mohou dostat úkol spojený se svou silou či rychlostí. Jako rychle doběhnout kamarádovi pro čepici do šatny. (Smetáčková, 2007).

Podle nové vzdělávací a výchovné koncepce měla škola nejvíce přispět k uplatnění politiky rovných příležitostí pro obě pohlaví. Tudíž musí dbát na problematiku genderové nerovnosti, a to nejen v kontextu žáků, ale také vedení školy a složení učitelského sboru. Samotné vedení by mělo vytvořit příznivou nekonfliktní atmosféru pro uplatňování genderové výchovy. Jedním z nejdůležitějších činitelů jsou jednotlivé učitelky a učitelé. Jelikož jsou to právě oni, kteří přenášejí obecnou vizi do prostředí vzdělávání, do konkrétní školy nebo do určitého vyučovaného předmětu. I v případě, že učitelům vedení přikáže, aby se tímto tématem zabývali, a oni nebudou s touto problematikou ztotožnění, zůstane tato problematika pouze u formálního poučení. (Smetáčková, 2007)

3.1 Genderově citlivá škola

Cílem všech autorů, kteří se touto problematikou zabývají, je mít tzv. genderově citlivou: „Genderově citlivá a rovná škola je taková škola, ve které se vedení i všichni vyučující snaží odstraňovat genderové stereotypy, přemýšlí o rozdílných zkušenostech většiny dívek a chlapců, citlivě na tyto rozdíly reagují a vytvářejí prostor pro uplatnění silných stránek každého dítěte –chlapce i dívky – bez ohledu na zvyklosti. V takové škole se respektuje jedinečnost každého člověka a podporuje se svoboda jeho/jejího uplatnění.“ (Smetáčková, 2007, s. 64).

K tomu, aby byla škola co nejvíce genderově citlivá, by měla naplňovat několik bodů:

- Vyučující by měli být schopni využívat genderově korektní a senzitivní styl vedení výuky a výchovy. Tím by měli směřovat k rovnocennému respektování, podpoře a rozvíjení všech žáků.
- V rámci výuky by měli být použity učební pomůcky, které kopírují aktuální pedagogické trendy. Pomocí nich by měl být učitel schopen vyobrazovat ženy i muže

jako rovnocenné partnery a zároveň by měly podtrhnout význam jejich individuálních dispozic.

- V případě přijímání nových pedagogických zaměstnanců by přijímací řízení mělo probíhat bez genderových stereotypů – např. nezavrhovat učitele muže pro učitelství na 1. stupni.
- Genderová perspektiva by se měla promítat v rámci celé výuky, a to jak ve vzdělávacích oblastech, tak oborech. Např. příklady ve výuce volit se zřetelem na jejich genderovou citlivost. Tudiž v matematických úlohách by se měli objevovat jak chlapci, tak dívky.
- Napomáhat v prohlubování genderové citlivosti ze strany vedení k učitelům. Genderová problematika je velké téma a učitelé by se v něm měli rozvíjet např. prostřednictvím vzdělávacích kurzů. (Smetáčková, Valdřová, 2006)

Učitelé by měli usilovat o reflektování stejného přístupu jak k dívkám, tak k chlapcům. Učitel by měl podporovat žáky ve všech oblastech, i tam, kde si žáci nejsou příliš jistí. Taktéž by se učitelé měli vyvarovat genderově stereotypním výrokům, jako jsou například: „Na dívku jsi podala dobrý výkon.“ „Klukům tohle prostě nejde.“ „Michale, snad se nenecháš zahanbit dívkou“ a podobně. (Jarkovská, 2008)

Genderově citlivá výuka pomáhá porozumět chlapcům a dívkách v oblasti partnerských vztahů. Výuka vyobrazuje dívky a chlapce i ve stejných životních příbězích. Odstraňuje stereotypy, jako jsou, že muži nepláčou, nehádají se, jsou přirozeně ješitní a nedovedou se postarat o děti a domácnost. Pokud se žáci v rámci výuky setkávají s nejrůznějšími modely chování mezi partnery, v péči o děti a domácnost, budou mít povědomí o tom, že život lze upravit podle sebe a nemusí se řídit podle stereotypního nastavení společnosti. (Jarkovská, 2008)

Pomůcky při výuce, které aktuálně využívají někteří pedagogové i žáci, mohou vykazovat genderové nekorektnosti. Nejčastěji zmiňovány v této souvislosti jsou aktuální učebnice. Nyní existuje řada prací studentů, kteří se zabývají rozbořením učebnic vzhledem k této problematice. Učebnice běžně využívané v tradiční výuce mají definovány příklady tak, že napomáhají rozvíjet tradiční stereotypy o mužských a ženských rolích. Z toho důvodu by se měly užívané studijní a učební pomůcky kriticky zhodnotit a v případě nalezení genderové nekorektnosti takové materiály opravit. Tato analýza by se měla týkat všech humanitně zaměřených předmětů.

3.2 Akademické předměty

Škola prostřednictvím akademických předmětů disponuje velkým potenciálem: určuje a nastavuje společenské, politické nebo ekonomické hodnoty, a to jak na formální, tak neformální úrovni. Gender vnímání těchto hodnot velmi ovlivňuje, avšak do vzdělání a školství aktuálně zasahuje velmi nesystematicky. Lze tedy konstatovat, že aktuálně výuka zůstává na poli genderových stereotypů, kde jsou posilovány představy o rozdílnosti mužů a žen, přičemž je tato rozdílnost vnímána především odlišným postavením mužů a žen ve společnosti. (Gender Studies, 2008)

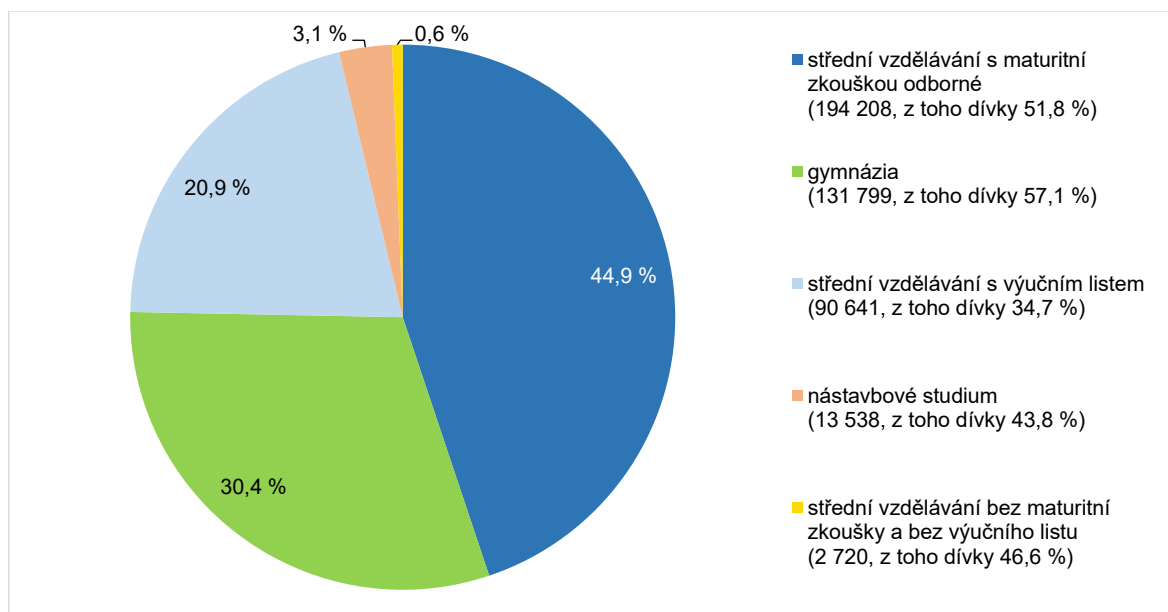
Mezi nejdůležitějšími orgány, které se podílejí na vzdělávacím systému v naší republice, je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Tento orgán zpracovává vzdělávání, řídí výkon státní správy v oblasti školství, vede rejstřík škol, schvaluje učební plány, schvaluje normativy na žáka, registruje vnitřní předpisy vysokých škol. Avšak na ministerstvu chybí jasná koncepce prosazování genderové rovnosti do vzdělávání. (Gender Studies, 2008)

Za hlavní funkci školy je podle rodičů i pedagogů považováno „vzdělávání“, a to především předávání znalostí a dovedností, které žáci využijí k dalšímu vzdělávání a budoucí profesi. Toto tvrzení potvrzují i výzkumy, které se zabývají důležitostmi různých předmětů. Význam humanitních předmětů, jako jsou sociální vědy, umělecká výchova, občanská výchova nebo tělocvik, je ve srovnání s výukou přírodovědných, technických nebo jazykových předmětů velmi podceňovaný. Výsledek můžeme přikládat především „instrumentálnímu“ vzdělání. Dochází totiž k marketizaci školství, kdy škola klade největší důraz, aby jedinec byl adekvátně připraven na pracovní trh. Tudíž cílem vzdělání je hlavní uplatnění jedince a již menší důraz je kladen na další hodnoty, jako je výchova k občanské angažovanosti nebo otázka kvality života. (Walterová, 2010)

I přesto, že známkování nelze považovat za objektivní hodnocení žáka, je zajímavé porovnání průměrné známky dívek a chlapců s výsledky měření vědomostí a dovedností. Výsledky ukázaly, že ačkoli dívky dostávají lepší známky ve všech předmětech, lepšího výsledku dosáhnou pouze ve čtení. V přírodovědných a matematických testech dosahují daleko lepší výsledky chlapci. Dívky používají cílené a pamětní učení a jsou následně schopné vyhovět lépe požadavkům školy při učení a testování. Dívky často navzdory dobrým známkám dostávají od vyučujících více ambivalentní zpětnou vazbu. (Jarkovská, Lišková, Šmídová a kol., 2010) V přírodovědných předmětech jsou často chlapci vybízeni k větší aktivitě, neboť učitelé předpokládají, že jsou v této oblasti nadanější. Naopak

v humanitních předmětech se předpokládá vyšší úspěšnost dívek. (Smetáčková, Vlková, 2005) Dobrá známka u chlapce a dívky neznamená totéž. Je tedy pravděpodobné, že jejich ambivalentní zpětná vazba ovlivňuje jejich sebevědomí ambice. Tento aspekt lze tedy zařadit mezi jedny z mechanismů genderové socializace. Prostřednictvím, které si dívky osvojují, ochodu setrvat ve srovnání se svými spolužáky, jejichž zázemí a nadání je stejné, na nižších a hůře placených pozicích na pracovním trhu. Pokud jedinec na cestě za vyšším vzděláním neuspěje, popřípadě pokud má nižší vzdělání, se kterým se hůře uplatňuje na trhu práce, pak společnost považuje vzdělání jedince za jeho selhání. Škola se tedy stává jakousi továrnou na výrobu vhodné pracovní síly. (Jarkovská, Lišková, Šmídová a kol., 2010)

Aktuální stav počtu žáků na střední škole ukazuje značné rozdíly. Můžeme si zde všimnout, že v roce 2020/2021 tvořily z celkového počtu žáků na gymnáziích téměř tři pětiny (57,1 %) dívky a nadpoloviční počet tvořily také dívky ve středním vzdělání s maturitní zkouškou (51,8 %). Na rozdíl od toho počet dívek ve středním vzdělání s výučním listem tvořil pouze 34,7 % dívek.

Obrázek 1. Střední školy – podíly žáků v jednotlivých druzích vzdělávání (2020/21)
(ČSÚ podle údajů MŠMT)

3.3 Vliv školy na volbu povolání

Volba povolání je pro každého žáka dlouhodobým procesem, který ovlivňuje několik vlivů. Vlivy individuální, jako jsou intrapersonální vztahy, vlivy sociální, jako jsou vztahy interpersonální, a v neposlední řadě vlivy kulturní, jako je společnost. Součástí všech vlivů, které působí na samotnou volbu povolání, jsou i společenské stereotypy. Změna stereotypů může být pro mnoho žáků velmi obtížná. Avšak volba povolání nemůže být bez působení těchto vlivů. Volba povolání je důležitou částí každého člověka, jelikož se prostřednictvím pracovního trhu odvozuje i část jeho sociálního statusu. Již v mateřské škole dochází k napodobování jednotlivých povolání, prostřednictvím kterých dochází k vymezování určitého pohlaví. Například pokud si chlapec hraje s panenkami, je to často u rodičů vnímáno neobvykle a snaží se chlapce zaujmout jinou aktivitou, které vnímají jako chlapecké. Volba povolání také obsahuje představy rodičů dítěte. Jelikož často usilují o vzbuzení zájmu o aktivity pro danou oblast. (Smetáčková, Vlková, 2005)

Aktuální vzdělávací systém je složen obdobně jako trh práce a jsou v něm i shodné genderové stereotypy, které předem určují studijní obory vhodné pro dívky a chlapce. Následné studium oboru opačného pohlaví může být pro žáka náročné. Tito žáci mohou být ve škole podceňováni, zesměšňováni nebo se musejí potýkat s organizačními překážkami. (Smetáčková, Vlková, 2005)

Hlavní úlohou školy by při volbě povolání mělo být zajištění nestereotypního působení během celé výuky. Mělo by se především ke všem žákům přistupovat individuálně. Vést žáky k sebepoznání a sebehodnocení. Učitelé by měli žákům pomáhat ve cvičení schopnosti sebereflexe, která poté může ovlivnit jejich postoj ke stereotypům. Jednou z dalších rolí ve volbě povolání je pomoc pracovníků školy při výběru povolání. Aktuálně na školách působí výchovní poradci, jejichž úkolem je pomoci žáků k sebepoznání a tím směřovat žáky ke správnému výběru povolání. (Smetáčková, Vlková, 2005)

3.4 Současná situace

Cílem Strategie 2021+ je odstranit stereotypy ve vzdělání, které ovlivňují následující rozhodování o budoucím povolání. Ze šetření OECD PISA 2018 vyplynulo, že o informační a komunikační obory projevuje zájem 8–18 % patnáctiletých chlapců, ale pouze 1 % dívek. Důvodem je vyšší popularita tohoto oboru u chlapců, avšak tento trend není způsoben lepšími matematickými schopnostmi, ale genderovými stereotypy. Šetření také ukázalo, že dívky dostávají za stejné výsledky lepší známky, a to z důvodu, že je učitelé vnímají jako

pečlivější a poslušnější. I z toho důvodu aktuálně dochází i ke klesající úrovni vzdělání chlapců v posledních letech. Dále obecně platí, že se vzrůstající odborností ve školství či vyššími rozhodovacími funkcemi se počet žen v České republice snižuje. Nejvyšší počet žen můžeme sledovat v pedagogickém sboru v mateřské škole (99 %), dále základní školy (84 %), na středních (60 %) nebo vyšších odborných (68 %). Naopak nejvyšší počet mužů nacházíme momentálně na akademické půdě vysokých škol, a to až 62 %. (Strategie 2021+, 2021)

Strategie 2021+ přináší pro Českou republiku následující změny:

- **Menší rozdíly ve znalostech a dovednostech** – Má dojít k rozvíjení pedagogických postupů, prostřednictvím kterých bude docházet ke zmenšování rozdílů v dovednostech a znalostech ve všech skupinách dětí.
- **Větší důraz na rovnost žen a mužů ve vzdělávání** – Na tento bod bude kladen nově velký důraz v rámcovém vzdělávacím programu.
- **Zajištění vzdělávání v oblasti genderové rovnosti** – Zde bude podpořeno celoživotní vzdělání všech pedagogů v této problematice.
- **Méně genderových předsudků ovlivňujících profesní dráhy** – V této oblasti dojde k novele zákona č. 563/2004 Sb. V novele by mělo dojít k zavedení kariérního poradce/poradkyně, prostřednictvím kterých bude docházet k rozvoji poradenství na základních i středních školách. (Strategie 2021+, 2021)

4 GENDER A TRH PRÁCE

Historicky byl trh práce doménou především mužů a aspekty tohoto pohledu jsou dodnes ovlivněni řady zaměstnavatelů, států i zaměstnanců. V rámci genderové ideologie byl trh práce prostorem, ve kterém si muži potvrzovali svou mužskou identitu, prostřednictvím které vydělávali a zabezpečovali své blízké. (Smetáčková, Vlková, 2005)

Participace žen a mužů na trhu práce v České republice jako pracovní síly je ovlivněn několika faktory, mezi nimiž hraje velkou roli například změna ve výrobě nebo demografické změny. Tyto změny ovlivnila především převaha genderových ideologií o vhodnosti určitých pracovních rolí pro muže a ženy. Jednou z nejdůležitějších změn, jež se odehrály během 20. Století, byla transformace americké ekonomiky. Přesun probíhal z ekonomicky zemědělské na industriální, a tudíž se výroba přesunula z farem do továren. Často se v důsledku industrializace hovoří o vlivu tohoto jevu na mužskou pracovní sílu, avšak u žen se předpokládá, že se tohoto jevu nezúčastnily a zůstaly doma, aby se staraly o rodinu. Dominantní ideologie střední třídy byla toho názoru, že skutečná žena má zůstat doma a nemá pracovat. Avšak to samozřejmě platilo jen pro určité rodiny. (Claire, Renzetti, 2003) S nástupem kapitalismu přišlo k posílení některých genderových specifik, jako je segregace, nerovné odměňování nebo rozdílné podmínky pro kariérní růst. (Rozdíly v odměňování žen a mužů v ČR, 2018)

Pracoviště bylo a je chápáno jako neosobní soutěživý prostor, ve kterém lidé (muži) tvrdě pracují a budují svou kariéru. A je stavěno do protikladu k domovu jako doméně žen, ve které se realizují, pokud jde o jejich emoce, osobní vztahy nebo potřeby. Muži, kteří tento názor přejímají, často vnímají, že aby uspěli, musí být k sobě tvrdí, agresivní nebo soutěživí. Svůj úspěch často definují výší platu nebo postupem v kariérním žebříčku, což je v harmonii se společenskými očekáváními. I média se často vyžívají v sestavování žebříčků nejúspěšnějších Čechů, podnikatelů, sportovců. Tudíž se stává měřítkem úspěchu výše platu/bohatství. Opakem tohoto pohledu jsou muži, kteří neuspějí, nahlíží se na ně často jako na ty, kteří selhali, nebo nejsou „opravdoví“ muži. U žen vidíme pravý opak. Jejich pracovní úspěch a vlastnosti nutné k dosažení svého úspěchu (kompetentnost, tvrdost, agresivita nebo soutěživost) je dělá „neženskými“, kdy zpochybňují svou feminitu. Ženy jsou poté typicky segregovány do zaměstnání, která vycházejí z převládající androcentrické definice ženy, a následně je jejich práce všeobecně považována za méně hodnotnou a důležitou. Následně za stejnou práci dostávají nižší platy. (Smetáčková, Vlková, 2005)

Androcentrismus znamená „mužostřednost“, že muži jsou ženám nadřazeni a že muži a jejich prožívání světa představují normu, vůči níž jsou ženy poměřovány. (Renzetti, Curran 2003)

„Androcentrismus společenské praxe je velmi markantní ve světě placené práce, kde jsou ženy stále segregovány do povolání, která odrážejí tři androcentrické definice ženy:

- **Androcentrická definice ženy sestává z její reprodukční a rodinné role,** která je charakteristická pro zaměstnání, kdy žena poskytuje administrativní nebo logistickou podporu nějakému výše postavenému muži (**sekretářka, laborantka, zdravotní sestra atd.**)
- **Androcentrická definice ženy podle její schopnosti stimulovat nebo uspokojovat mužské sexuální touhy** je charakteristická pro zaměstnání, kdy žena muže buď přímo sexuálně uspokojuje (prostitutka, tanečnice, striptérka), nebo kde slouží nepřímo zdůrazňováním ženské přitažlivosti (letuška, recepční, moderátorka, modelka).
- **Androcentrická definice ženy jako podřadné odchylky od mužského standardu** – tato definice je zabudována do samotných definic práce na plný úvazek a kariérního postupu. Jako pojetí kariéry jako lineárního, nepřerušovaného procesu závisejícího na kumulaci vzdělání, pracovních zkušeností a nezbytných sociálních vazeb. Tento druh vyhovuje podstatně lépe mužům, kteří v naší společnosti většinou nemusí odcházet na rodičovskou dovolenou ve věku, jenž je klíčový z hlediska položení základů budoucího kariérního růstu. (Bem in Smetáčková, Vlková, 2005)

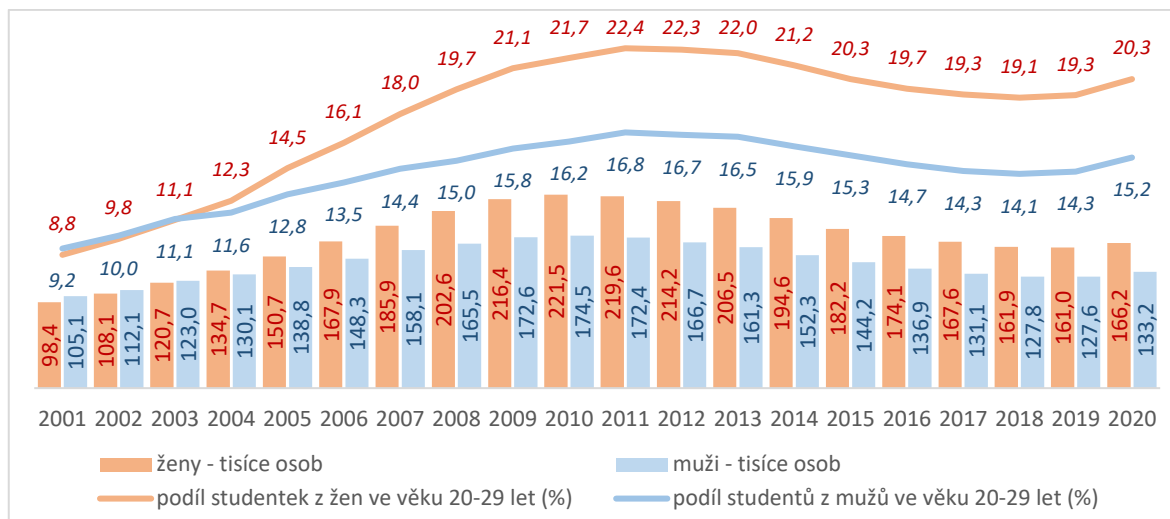
Do kariérního růstu vstupuje často reprodukce a žena musí upřednostnit rodinný život před kariérním. Pro ženu by se v ideálním případě v České republice jevilo, kdyby před narozením dítěte pracovala na plný úvazek, během předškolního věku by byla v domácnosti, v průběhu školní docházky by pracovala na částečný úvazek a po odchodu dětí na střední školu by pracovala na plný úvazek. Avšak tento teoretický model má ve skutečnosti pro ženu velké úskalí. (Claire, Renzetti, 2003)

„V České republice přetrvává jak vertikální, tak horizontální, tedy sektorová segregace trhu práce. Tato segregace vzniká již v průběhu vzdělávání, kdy jsou dívky zpravidla motivovány ke studiu humanitních a pečovatelských oborů, zatímco chlapci ke studiu technických oborů. Negativním důsledkem segregace trhu práce je např. nerovnost odměňování. Feminizované sektory jsou zpravidla hůře finančně ohodnoceny než ty, ve kterých dominují muži. Nízké

zastoupení žen také znamená, že se do daného oboru nepromítne žitá zkušenost žen, což může mít negativní dopady jak na obsah, tak na formu práce.“ (Strategie, 2021, s. 28)

Ve vzdělávání i ve vědě aktuálně existují značné rozdíly v profesních drahách žen a mužů, a to i v míře kariérního postupu. Řada z nich je zapříčiněna genderovými nerovnostmi, a to i přesto, že neexistují žádné zákonné či formální překážky vstupu žen a mužů do určitých pracovních oblastí. Na základě grafu je patrné, že rozhodování o budoucí profesi je v naší společnosti stále formováno stereotypními představami. Podle aktuálního výzkumu si chlapci vybírají povolání na základě finanční lukrativnosti a s ohledem na stereotypně vnímanou roli muže jako na živitele rodiny. Dívky naopak přihlíží k možnostem skloubení budoucího povolání s mateřstvím. Z toho důvodu chlapci nejčastěji preferují obory technického a přírodovědného charakteru, inženýrství nebo ICT. U dívek i nadále převažuje studium pedagogiky, zdravotnictví, sociálních služeb či dalších humanitních nebo uměleckých oborů. Technické obory spolu s dalšími obory, ve kterých je vyšší zastoupení mužů, jsou mnohdy lépe placeny. Naopak obory s převažujícími ženami bývají hůře finančně ohodnoceny a vzhledem ke stereotypům, které jsou s prací žen spojeny, je nižší i jejich prestiž. Česká republika v roce 2019 vstoupila do deklarace EU, jejímž cílem je podpora žen k vstupu do IT oborů. (Strategie 2021+, 2021)

Podle statistik MŠMT vidíme zvyšující se počet studentek na vysokých školách, a to v roce 2020 o 33 tisíc. „Podíl žen ze všech studentů vysokých škol v ČR se mezi lety 2001 a 2012 postupně zvyšoval, konkrétně ze 48,3 % na 56,2 %, poté vykázal víceméně setrvalý stav (v roce 2020 činil 55,5 %). Podíl žen ve věku 20–29 let studujících vysokou školu v ČR ze všech žen ve věku 20–29 let bydlících v ČR činil v roce 2020 pětinu (20,3 %), zatímco u mužů byl tento podíl jen 15,2 %. Přitom v roce 2001 se muži a ženy v tomto podílu téměř nelišili (u žen tvořil 8,8 %, u mužů 9,2 %).“ (ČSÚ, 2020, s. 7)

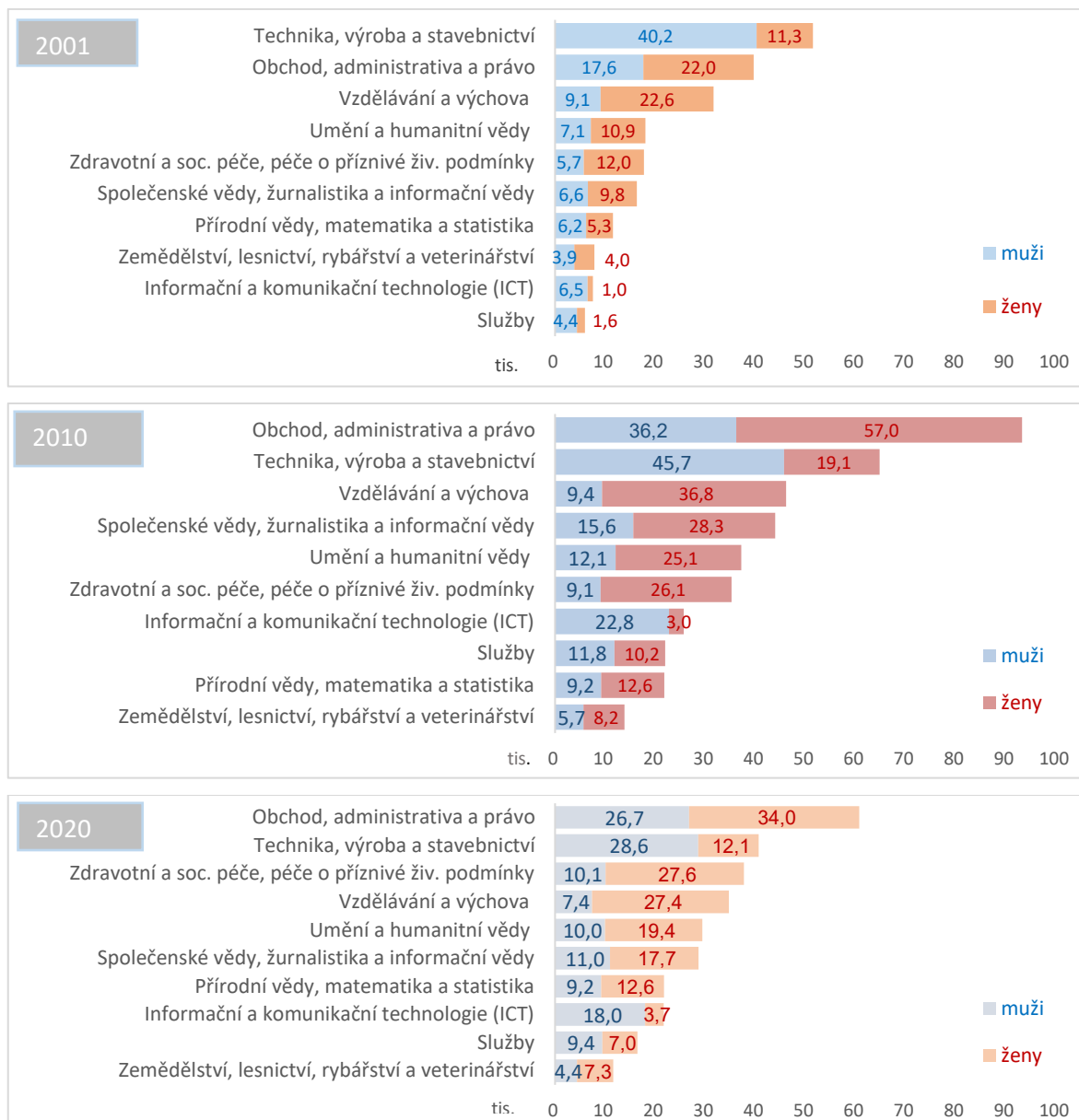
Obrázek 2. Studenti VŠ v ČR dle pohlaví – celkový počet a podíl studentů mezi obyvateli ČR věku 20–29 let (ČSÚ podle údajů MŠMT)

Podle následujících grafů dle klasifikace ISCED-F-2013, byl v roce 2020 nejvyšší počet studentů zapsán do oborů obchod, administrativ, právo (60,7 tis.) a nejnižší počet do oborů zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství. V porovnání s rokem 2001 vidíme značný nárůst ve všech skupinách oborů, kromě technických věd, výroby a stavebnictví.

Jak si můžeme povšimnout, v roce 2010 byl značný nárůst žen téměř ve všech oborech. Zatímco muži se více soustředili na obory, jako je obchod, administrativ, právo, také technika, výroba, stavebnictví a samozřejmě informační a komunikační technologie (ICT). Nárůst žen zaznamenaly nejvíce obory, jako je obchod, administrativ, právo, vzdělání, výchova, společenské vědy, žurnalistika, informační vědy. Ale také zdravotní, sociální péče.

V roce 2020 vidíme, že studentky nacházíme nejvíce v oborech obchod, administrativ, právo, obchod, zdravotnictví a sociální péče, vzdělání a výchova.

Muži mají největší zastoupení v oblastech techniky, výroby, stavebnictví, obchodu, administrativy, práva a techniky, informační a komunikační technologie (ICT), kde jsou aktuálně stále v markantní převaze. Ženy naopak vévodí razantně v oborech zdravotnictví, sociální služby, vzdělávání a výchova.

Obrázek 3. Studenti VŠ v ČR – dělení dle skupin oborů vzdělání a dle pohlaví (ČSÚ podle údajů MŠMT)

4.1 Diskriminace žen na pracovním trhu

Systematická diskriminace má své kořeny již ve výše zmiňovaných ideologiích, kdy došlo k segregaci na pracovním trhu podle pohlaví a následnému nerovnému zacházení se ženami obecně. Projevilo se to v nižších mzdách, obtížnějším dosahování řídicích pozic, diskriminaci při přijímání do zaměstnání a především ve skryté diskriminaci, která se týká péče o děti, jelikož jsou ženám na přijímacích pohovorech běžně kladeny otázky týkající se mateřství nebo zajištění péče o děti. Je tedy neveřejným tajemstvím, že se v tomto ohledu

nejedná stejným metrem, a to nejvíce ve věku žen, který je kritický z hlediska budoucího vývoje jejich kariéry. Výzkumy naznačují, že představy o nižší produktivitě žen se nezakládají na pravdě, avšak to v principu často zaměstnavatelé nemohou vědět. (Smetáčková, Vlková, 2005)

V České republice se nerovnost platů označuje také jako „gender pay gap“, v českých překladech to je „platební mezera“. V roce 2018 naše republika vykazovala gender pay gap ve výši 20,1 %, tedy třetí nejhorší výsledek. Jedním z největších faktorů, který ovlivňuje odměňování, je u žen mateřství a rodičovství, které je spojeno s kariérami výpadky. Nejvyšší rozdíl spatřujeme ve věkové kategorii 35–39 let, kde dosahuje pay gap téměř 32 %. (Strategie 2021+, 2021)

Gender je tedy zásadní při určování platů zaměstnanců, jelikož ženy a muži nejsou placeni za výkon stejných prací, ale jsou hodnoceni podle jiných kritérií, a proto je tento systém udržitelný díky segregaci na pracovním trhu, která vede k rozdělení pracovní síly. Avšak ženy i muži vykonávají stejné práce, ale pod jinými jmény nebo v jiných časech nebo na jiných místech. Genderové stereotypy se promítají již do samotné definice, která se týká pracovní dovednosti. Muži jsou historicky úspěšnější v prosazování ve kvalifikovanějších zaměstnáních, což souvisí s jejich zastoupením ve vyšších pozicích. Ženské dovednosti jsou většinou považovány za přirozené, vrozené, a tudíž se poté promítají do platového ohodnocení. Z toho důvodu dochází k horizontální segregaci, kdy ženy převažují v určitých odvětvích než muži. Již z výše uvedených tabulek, kde jsme se zaměřovali na rozložení žen a mužů v jednotlivých oborech na vysokých školách, vidíme, že dochází k horizontální segregaci. Ženy si volí odvětví s obecně nižšími platy, jako je zdravotnictví, školství, služby. V tomto ohledu je výjimkou pouze peněžnictví a pojišťovnictví, kde jsou aktuálně vyšší průměrné mzdy. Největší zastoupení mužů je momentálně v odvětví podnikání, a to téměř 71 %. Horizontální segregace probíhá i v rámci jednotlivých profesí. Například ve zdravotnictví aktuálně ženy lékařky mírně převažují (podle evidence Ministerstva zdravotnictví 55,2 % lékařek), avšak vidíme segregaci v jednotlivých specializacích, které kopírují platové nerovnosti. Ženy jsou nejvíce segregovány například do dorostového lékařství (90 % žen) a pediatrie (80,2 % žen) oproti chirurgickým oborům, kde se aktuálně pohybuje 30 % žen. (Smetáčková, Vlková, 2005)

Feminizace probíhá také ve školství, kde jsou aktuálně dvě třetiny vyučujících ženy. Vysoké zastoupení žen má vliv na celkové vnímání povolání veřejností. Od vzniku učitelství bylo toto povolání doménou především mužů. Největší nárůst žen byl zaznamenán v důsledku

první a druhé světové války, kdy stoupl podíl žen ve školách zhruba o 30 %. Zvýšení zastoupení žen v této sféře nebylo doprovázeno změnou jejich postavení v rodině. Ženy tak musely vedle svých povinností zvládat i povinnosti spojené s prací. Učitelství se v té době začalo ukazovat jako povolání ženské, a to především z časových možností, kdy šlo často skloubit s péčí o rodinu. Tím pádem došlo k feminizaci učitelství. Bylo zjištěno, že feminizací povolání ztrácí společenskou prestiž a snižuje množství finančních prostředků. Uvolňují se profesní standardy a rozvolňují se nároky. Avšak zastoupení žen ve školství aktuálně není rovnoměrné. Nejvyšší podíl žen se vyskytuje v mateřských školách, postupně klesá přes základní školy a střední školy. Nejnižší podíl žen pak vidíme na vysokých školách, kde aktuálně převažují muži. Jak bylo zjištěno v sociologickém výzkumu, nižší prestiž povolání souvisí s nižším finančním ohodnocením. Učitelství je často řazeno mezi „pomáhající“ povolání. Jelikož zde pracují ženy, odnáší si společnost, že ženy mají biologickou potřebu a dispozici pomáhat a pečovat o druhé. (Smetáčková, Vlková, 2005)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM

Výzkum této diplomové práce se zaměřuje na zjištění pohledů žáků na genderové aspekty ve vzdělání a rodině a zaměstnání. Výzkum byl realizován pomocí kvantitativní metody prostřednictvím dotazníkového šetření.

Šetření bylo orientované na žáky základní školy a jejich vnímání genderové problematiky.

Hlavním cílem je zjistit, jak žáci vnímají problematiku genderu v oblasti školství, zaměstnání a v rodinném životě.

5.1 Dílčí výzkumné cíle

Cílem je zjistit, jaký je postoj žáků ke genderovým rolím v domácnosti vzhledem k jejich pohlaví, ale také odhalit, zda existuje významný rozdíl v očekávaném rozdělení zodpovědnosti žen a mužů v domácích pracích a ve skutečném rozdělení zodpovědnosti v jejich domácnosti.

Dalším cílem je odhalit, zda pohlaví žáků ovlivňuje jejich preferenci akademických předmětů. Chceme také zjistit, zda existuje významný rozdíl v rozdělení obecných charakterových vlastností vzhledem k jejich pohlaví a ročníku vzdělání. Dalším cílem je odhalit, jak pohlaví žáků ovlivňuje rozdělování vhodnějšího zaměstnání pro muže a ženy. Dále chceme odhalit, zda existuje významný rozdíl ve vnímání obecných výroků týkajících se rodinného života vzhledem k jejich pohlaví a typu rodiny, ve které žák žije. Nakonec chceme také zjistit, zda existuje významný rozdíl z pohledu žáků na obecné výroky týkající se fyzické i psychické stránky člověka a pohlaví dotazovaných či typu rodiny, ve které žák žije.

5.2 Výzkumné otázky a hypotézy

V souladu s výzkumnými a dílčími cíli jsme stanovili následující výzkumné otázky:

- 1. Jaký je postoj žáků k rozdělování zodpovědnosti za domácí práci vzhledem k jejich pohlaví?**

H1: Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl ve vykazování vyšší úrovně genderové rovnosti a pohlavím žáka.

- 2. Existuje významný rozdíl v očekávaném rozdělení zodpovědnosti žen a mužů v domácích pracích a ve skutečném rozdělení zodpovědnosti v jejich domácnosti?**

H2: Předpokládáme, že v rozdělení zodpovědnosti žen a mužů v domácnosti a skutečným rozdělením zodpovědnosti v jejich domácnosti existuje statisticky významný rozdíl.

- 3. Jaká je souvislost mezi pohlavím žáka a preferencí akademických předmětů?**

H3: Předpokládáme, že existuje souvislost v preferenci akademických předmětů a pohlavím žáka.

- 4. Jaká je souvislost mezi pohlavím žáka a jeho rozdělením povolání vhodnějšího pro muže a ženy?**

H4: Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl mezi rozdělením povolání a pohlavím žáka.

- 5. Jaká je souvislost mezi rozdělením obecných charakterových vlastností a pohlavím žáka?**

HA5: Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl mezi rozdělením obecných charakterových vlastností a pohlavím žáka.

- 6. Jaká je souvislost mezi vnímáním obecných výroků týkajících se rodinného života a typem rodiny, ve které žák žije?**

H6: Předpokládáme, že ve vnímání obecných výroků týkajících se rodinného života a typem rodiny, ve které žák žije, existuje statisticky významný rozdíl.

- 7. Existuje významný rozdíl v pohledu žáka na obecné výroky týkající se fyzické i psychické stránky člověka a jeho pohlavím?**

H7: Předpokládáme, že existují rozdíly v pohledu žáka na obecné výroky týkající se fyzické i psychické stránky člověka a pohlavím žáka.

- 8. Existuje významný rozdíl v pohledu žáka na obecné výroky týkající se fyzické i psychické stránky a typem rodiny, ve které žák žije.**

H8: Předpokládáme, že existují rozdíly v pohledu žáka na obecné výroky týkající se fyzické i psychické stránky člověka a typem rodiny, ve které žák žije.

Jako proměnné se označují jevy nebo charakteristiky, vyčnívající ve výzkumu. K tomu, aby jev či charakteristiku bylo možné označit za proměnnou, je důležitá existence vzájemných vztahů těchto jevů nebo vlastností. Proměnná je pedagogický jev nebo vlastnost, jež se v průběhu výsledku mění. Proměnné je možné členit na tzv. nezávislé proměnné a závislé proměnné. Nezávisle proměnná představuje vlastnost nebo jev, který má za následek vyvolání vzniku jiné vlastnosti či jevu. Naopak proměnná závislá je vlastnost či jev, který vznikne díky působení proměnné nezávislé. (Chráska, 2007)

Ve výzkumu se nacházejí dvě proměnné, a to pohlaví žáků a typ rodiny ve které žák žije. Pohlaví jsme zvolili zcela logicky z důvodu hlavní myšlenky genderu. Typ rodiny jsme zvolili z důvodu, že základ genderových rolí se tvoří tedy především v rodině. Rodina je místo, kde by mělo dítě mít možnost vidět oba představitele genderových rolí, tedy model muže i ženy. V tradiční rodině je dítě vychováváno s ohledem ke svému pohlaví a skrze rodiči vymezenou roli si osvojí normy chování, které jsou typické pro jejich biologické pohlaví. (Vágnerová, 2005) Tudíž absence jednoho z rodičů a představitele jeho genderové role může ovlivnit jeho pohled na tuto problematiku.

5.3 Druh výzkumu

Problematika genderu je v České republice aktuálně velmi diskutované téma, ale i přesto ještě neproběhlo tolik výzkumů na toto téma. Z toho důvodu jsme se rozhodli toto téma zmapovat a ověřit preference a souvislosti prostřednictvím kvantitativního výzkumu, který umožňuje pracovat s větším počtem respondentů a také získaných dat. Pro získání více dat z určitých oblastí bylo zvoleno dotazníkové šetření. Metodologie výzkumu genderu je doposud velmi málo sdílená a nemá tudíž v naší republice strukturovaný dotazník. Tudíž jsme pro výzkum v naší diplomové práci zvolili dotazník, který byl vytvořen pro občany Nového Zélandu Gender Equal-Gender Attitudes Survey 2017.

5.4 Výzkumný soubor

Základní soubor

Do našeho základního souboru zařazujeme všechny, kteří aktuálně chodí do 8. až 9. třídy na základní škole. Zpravidla jsou to žáci od 12 do 15 let. Mohou se v ročníku objevit starší děti, které musely opakovat daný ročník z nedostatečného prospěchu v daném ročníku. Respondenty v dané věkové skupině jsme zvolili proto, že jsou v období dospívání, a tudíž dochází k formování jejich osobnosti a také získávají nový pohledu na svět. Respondenti se také rozhodují o dalším vzdělání, a tudíž často řeší dilema, zda jít na vysněnou školu za předpokladu, že na škole bude nižší procento žáků stejného pohlaví. (Např. studium předškolní a mimoškolní pedagogiky, studium stavebnictví)

Prostřednictvím dostupného výběru nelze zobecnit výsledky na celou populaci. Naopak je možné vytvořit z výsledků doporučení pro konkrétní základní školy. Rozhodli jsme se oslovit žáky 8. a 9. tříd. Podle Brauna et al. (2014) neexistují mezi žáky 8. a 9. tříd významné rozdíly v oblasti vývoje.

Výběrový soubor

Výběrový soubor tvoří žáci 8. a 9. tříd 2. stupně na základní škole, ale také žáci gymnázia v ročnicích tercie a kvarta. Všechny školy se nacházejí v Jihomoravském a Zlínském kraji.

Výzkumného šetření se zúčastnilo 118 žáků.

	dívka	chlapec	Celkem
8. třída	28	25	53
9. třída	35	30	65
Celkem	63	55	118

Tabulka 2. Rozdělení respondentů (vlastní výzkum, 2022)

Způsob výběru

Pro náš výzkumný soubor jsme zvolili zcela prostý náhodný výběr, u kterého mají všechny prvky základního souboru stejnou pravděpodobnost, že budou vybrány. (Chrástka, 2016). Tento výběr jsme provedli pomocí losu, tedy ze 492 škol ve Jihomoravském kraji a 267 škol ve Zlínském kraji. Pomocí náhodného výběru byly osloveny 4 základní školy v České

republice. Na spolupráci jsme se domluvili se Základní školou Kvítková Zlín a Masarykovou základní školou ve Velké nad Veličkou a Gymnáziem v Uherském Hradišti.

5.5 VÝZKUMNÁ TECHNIKA

Vzhledem ke kvantitativnímu charakteru výzkumu jsme zvolili standardizovaný dotazník Gender Equal-Gender Attitudes Survey 2017, který byl zkonstruován pro obyvatele Nového Zélandu, kde byl také realizován. Dotazník je „soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně“. (Chrásková 2007, s. 163)

Celý dotazník je rozdělený do 15 kategorií spojených s genderovými problémy. Pro náš výzkum jsme vybrali prvních šest částí dotazníku, které nejvíce vystihovaly náš výzkumný cíl. Vybraný dotazník obsahuje 6 kategorií:

- Gender v domácnosti (rozdělení domácích prací).
- Gender ve školství (preferenze akademických předmětů).
- Gender z hlediska povolání (obecně známé povolání).
- Obecné charakteristiky z hlediska týkajícího se rodinného života, fyzické a psychické stránky člověka.

Obsah	Položka v dotazníku	Popis
Obecné informace	Jsi, uveď, vzdělání matky, vzdělání otce, typ rodiny, ve které žiješ?	Pohlaví, třída, vzdělání matky, vzdělání otce, typ rodiny, ve které žák žije
Gender v domácnosti	Kdo by měl být v rodině zodpovědný za: Kdo ve vaší rodině je zodpovědný za:	Určování zodpovědnosti za činnosti v domácnosti.
Gender v preferenci akademických předmětů	Pro které pohlaví jsou následující akademické předměty vhodnější?	Určování genderově korektních akademických předmětů
Gender v zaměstnání	Pro které pohlaví jsou následující povolání vhodnější?	Rozhodování vhodnosti

		zaměstnání z hlediska genderu
Genderově přijatelnější charakteristiky	Které pohlaví více vystihují následující charakteristiky?	Určování genderově přijatelnější vlastnosti
Genderově obecné výroky	Jak moc souhlasíte/ nesouhlasíte s následujícími výroky?	Určování genderově korektnějších charakteristik

Tabulka 3. Oblasti dotazníku (vlastní výzkum, 2022)

Otázky 1–6 jsou tvořeny obecnými informacemi o samotném respondentovi. Tyto otázky jsou uzavřené a respondenti mají možnost vybrat z jedné až pěti odpovědí.

Následující otázky 7–11 obsahují posuzovací škálu (žena, spíše žena, oba, spíše muž, muž). Tato míra byla vytvořena na základě originálního dotazníku. Míru souhlasu s tvrzením daného bodu vyjádřili žáci výběrem jedné možnosti na této škále. V otázce 12 je obsažena Likertova škála. Na tomto druhu škály respondenti vybírají jimi zvolené výroky na sedmibodové škále. Tato škála má rozsah od „naprosto souhlasím“ až po „zcela nesouhlasím“. Neutrální odpověď je zastoupena v čísle 4 „nevím“.

Žáci výběrem daného čísla v pětistupňové škále (žena, spíše žena, oba, spíše muž, muž) určili preferenci dané domácí činnosti pro určité pohlaví. Položky byly následně překódovány, aby byly hodnoty srovnatelné. (1 – žena, 2 – spíše žena, 3 – oba, 4 – spíše muž, 5 – muž). Prostřednictvím těchto kódů zjistíme míru genderové rovnosti. Čím nižší je průměrné číslo, tím více respondenti určovali domácí práci ženě. Naopak čím vyšší je průměrné číslo (nejvyšší hodnota je 5), tím více respondenti přisuzovali domácí práci muži. Genderově nejkorektnější je samozřejmě průměrné číslo 3. V otázce 12 jsme při překódování použili taktéž srovnatelné hodnoty. (1- naprosto souhlasím, 2- souhlasím, 3- spíše souhlasím, 4- nevím, 5- spíše nesouhlasím, 6- nesouhlasím, 7- zcela nesouhlasím). Tudíž čím nižší je průměrné číslo, tím více s výrokem žáci souhlasí. Pokud se hodnota nachází kolem hodnoty 4 můžeme říci, že se u tohoto výroku žáci nevěděli jak odpovědět.

5.6 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT

Metoda dotazníkového šetření byla zpřístupněna pomocí veřejného programu Survio. Dotazníkové šetření bylo přístupné žákům od 1. 2. 2022 do 14. 2. 2022 v online podobě. Výzkumu se účastnili žáci 8. a 9 tříd. Celkem se dotazníkového šetření zúčastnilo 118 žáků. Získaná data byla převedena do programu MS Office Excel, který byl poté využit pro zpracování tabulek, zobrazujících relativní četnosti. Jednotlivá data byla dále importována do statistického programu – Statistical2. Následně byly v práci stanoveny nulové hypotézy, které předpokládají úplnou nezávislost zkoumaných jevů. Nulová hypotéza bude zamítnuta, jestliže dosažená p-hodnota byla menší než nastolená hladina významnosti. Kromě základních popisných statistik jsou také zjišťovány vzájemné závislosti mezi vybranými proměnnými s využitím T-testu. Testovány budou následující hypotézy:

- **H1:** Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl ve vykazování vyšší úrovně genderové rovnosti a pohlavím žáka.
- **H2:** Předpokládáme, že v rozdělení zodpovědnosti žen a mužů v domácnosti a skutečným rozdělením zodpovědnosti v jejich domácnosti existuje statisticky významný rozdíl
- **H3:** Předpokládáme, že existuje souvislost v preferenci akademických předmětů a pohlavím žáka.
- **H4:** Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl mezi rozdělením povolání a pohlavím žáka.
- **H5:** Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl mezi rozdělením obecných charakterových vlastností a pohlavím žáka.
- **H6:** Předpokládáme, že ve vnímání obecných výroků týkajících se rodinného života a typem rodiny, ve které žák žije, existuje statisticky významný rozdíl.
- **H7:** Předpokládáme, že existují rozdíly v pohledu žáka na obecné výroky týkající se fyzické i psychické stránky člověka a pohlavím žáka.
- **H8:** Předpokládáme, že existují rozdíly v pohledu žáka na obecné výroky týkající se fyzické i psychické stránky člověka a typem rodiny, ve které žák žije.

6 ANALÝZA DAT

V této kapitole se budeme zabývat analýzou získaných dat. Při jejich vyhodnocení dotazníkového šetření budeme vycházet z výše formulovaných otázek a hypotéz. Každá část bude obsahovat již formulovanou výzkumnou otázku a nulovou a alternativní hypotézu. Následně výsledky znázorníme v tabulkách, které poté okomentujeme. Poslední část se bude týkat ověřování souvislostí mezi proměnnými, které budeme zjišťovat podle T-testu dvou nezávislých skupin nebo T-testu nezávislých proměnných.

1. Jaký je postoj žáků k rozdělování genderových rolí v domácnosti vzhledem k jejich pohlaví?

Naše první výzkumná otázka obsahově souvisí s otázkou č. 6, která obsahuje 8 položek. Cílem bylo zjistit, jaký je postoj žáků v rozdělování domácích prací. Zde žáci odpovídali ve škálové otázce 1–5. V následující tabulce vidíme, jak žáci odpovídali na první otázku.

	Odpovědi respondentů		
	Žena / spíše žena	Oba	Muž / spíše muž
Vaření jídla	37 %	61 %	0,8 %
Nakupování potravin	29,6 %	65 %	5 %
Výchova dětí	11,8 %	81,1 %	0
Přínos vyšších příjmů	5,9 %	39 %	55 %
Sekání trávníku	1,6 %	37,3 %	74,6 %
Úklid domácnosti	61,8 %	37,3 %	0,8 %
Plánování rodinných výletů	14,4 %	80,5 %	5,1 %
Vyhazování odpadků	5,9 %	77,1 %	16,9 %

Tabulka 4. Odpovědi respondentů (vlastní výzkum, 2022)

Proměnná	Popisné statistiky VO1					
	Průměr	Medián	Modus	Minimum	Maximum	Sm. odch.
Úklid domácnosti	1,77	1	1	1	5	1,013
Vaření	2,47	3	3	1	4	0,770
Nakupování potravin	2,63	3	3	1	5	0,791
Plánování rodinných výletů	2,77	3	3	1	5	0,796
Výchova dětí	2,8	3	3	1	3	0,558
Vyhazování odpadků	3,12	3	3	1	5	0,790
Přínos vyšších příjmů	3,61	4	3	1	5	0,986
Sekání trávníku	4,16	4	5	1	5	0,905

Tabulka 5. Popisné statistiky VO1 (vlastní výzkum, 2022)

Celkový průměr jednotlivých domácích prací se od sebe velmi liší. Největší rozdíly můžeme spatřovat například u úklidu domácnosti ($M = 1,77$; $SD = 0,086$), kterou žáci vyhodnotili jako průměrově nejvíce ženskou práci. Zatímco sekání trávníku vyhodnotili ($M = 4,16$; $SD = 0,905$) respondenti jako nejvíce mužskou domácí práci. Na základě průměru nejvíce genderově vyrovnané hodnotili domácí práce, jako je společná výchova dětí ($M = 2,80$; $SD = 0,558$), plánování rodinných výletů ($M = 2,77$; $SD = 0,796$) či vyhazování odpadků ($M = 3,12$; $SD = 0,790$). Je tedy zřejmé, že žáci v těchto případech volili při vyplňování spíše střední možnost a to, že by měli mít zodpovědnost za tyto činnosti oba členové.

Pozornost bychom měli věnovat také otázce vaření, kde si můžeme povšimnout, že maximální hodnota, kterou žáci určovali, je hodnota 4 (spíše muž). Tudíž můžeme říct, že žádný žák nevedl, že by měl být za vaření jídla zodpovědný pouze muž. Taktéž je to u otázky na výchovu dětí, kde žáci odpovídali pouze ve škále 1–3 (žena, spíše žena, oba). Žáci tedy výchovu dětí hodnotí jako genderově vyrovnanou, avšak i v tomto případě je větší míra zodpovědnosti stále na straně žen. Nikdo ze žáků nevedl, že by výchova dětí měla být zodpovědností pouze mužů.

H₀ = Předpokládáme, že neexistuje statisticky významný rozdíl ve vykazování vyšší úrovně genderové rovnosti a pohlavím žáka.

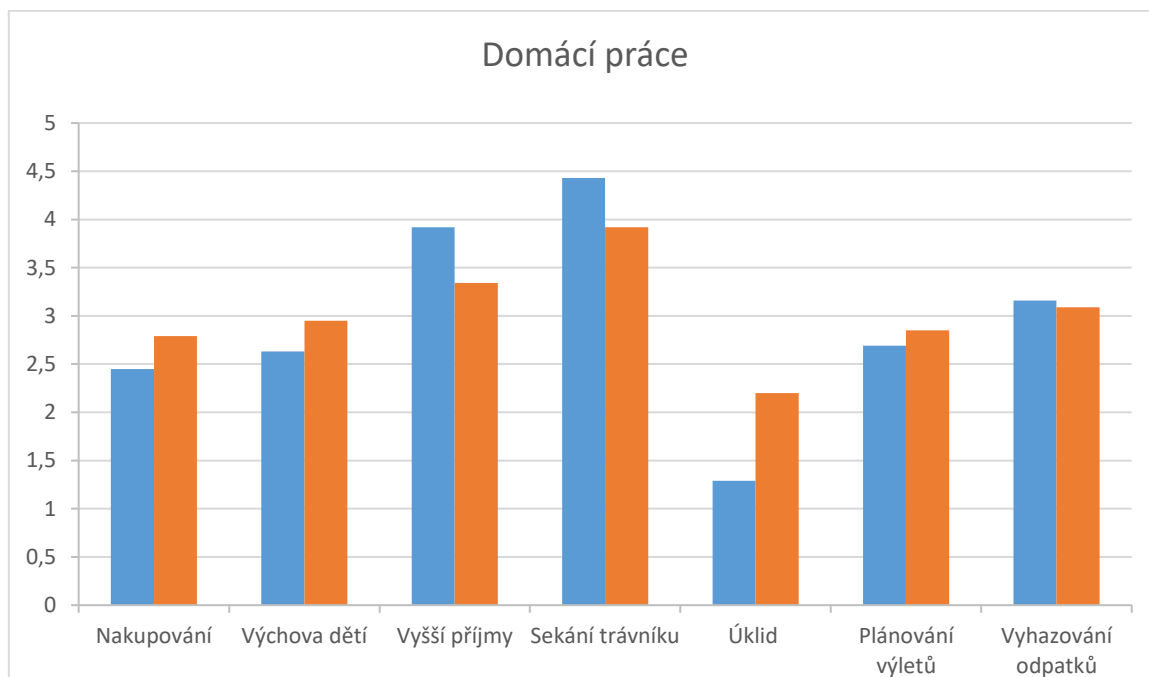
H₁: Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl ve vykazování vyšší úrovně genderové rovnosti a pohlavím žáka.

Proměnná	t-test pro nezávislé vzorky <i>domácí práce – pohlaví</i> N=118, (p < 0,05)				
	<u>Průmě</u> <u>r</u> <u>chlape</u> <u>ci</u>	<u>Průmě</u> <u>r</u> <u>dívky</u>	p	Sm. odch. chlapani	Sm. dívky
Vaření	2,16	2,74	0,000	0,855	0,567
Nakupování potravin	2,45	2,79	0,019	0,996	0,513
Výchova dětí	2,63	2,95	0,001	0,729	0,279
Přínos vyšších příjmů	3,92	3,34	0,001	1,033	0,864
Sekání trávníku	4,43	3,92	0,001	0,938	0,809
Úklid domácnosti	1,29	2,20	0,000	0,711	1,049

Tabulka 6. T- test hypotézy č. 1 (vlastní výzkum, 2022)

V tabulce jsou uvedeny pouze domácí práce, které nám vyšly statisticky rozdílné. Z výsledků vyplývá, že existují statisticky významné rozdíly ve vykazování vyšší úrovně genderové rovnosti a pohlavím. Tudíž existuje rozdíl v pohledu na domácí práce vzhledem k pohlaví. Z výsledků vidíme, že stereotypní mužské práce, jako je sekání trávníku (M = 4,43; SD = 0,938) a přínos vyšších příjmů (M = 4,43; SD = 1,033), hodnotili chlapci jako více mužské. Chlapci přisuzovali stereotypně ženské práce, jako je úklid domácnosti (M = 1,29; SD = 0,711) nebo vaření (M = 2,16; SD = 0,855), spíše ženám. Zatímco ženy hodnotily ženské práce jako úklid domácnosti (M = 2,20; SD = 1,049) nebo vaření (M = 2,74; SD = 0,567) více genderově rovnocenně. Ale typicky mužské práce, jako je sekání trávníku (M = 3,92; SD = 0,809) a přínos vyšších příjmů (M = 3,34; SD = 0,864), hodnotili taktéž více mužské. Ale i přesto se jejich hodnoty více blížily ke genderové rovnosti. Z výsledků můžeme tedy říct, že dívky stereotypně domácí práce tlačí více do genderové rovnosti, ale chlapci stereotypně mužské práce přisuzují stále více mužům.

Statisticky nevýznamný rozdíl žáci vykazovali pouze u plánování rodinných výletů a vyhazování odpadků, které také žáci hodnotili nejvíce genderově vyrovnaně. Avšak u všech ostatních vykazovaly dívky bližší hodnoty k hodnotě tři. **Tudíž zamítáme nulovou hypotézu.**

Graf 1. domácí práce

I z grafu jasně vyplývá, že dívky vykazují větší genderovou rovnost než chlapci. **Z toho důvodu zamítáme nulovou hypotézu.**

2. Existuje významný rozdíl v očekávaném rozdělení zodpovědnosti v domácích pracích a ve skutečném rozdělení zodpovědnosti v jejich domácnosti?

Druhá výzkumná otázka úzce souvisela s první výzkumnou otázkou. V dotazníku se jí týkaly především otázky č. 6 a 7. Obě otázky obsahovaly 8 položek. Jejich cílem bylo zjistit, jaký je postoj žáků v rozdělování domácích prací a následně kdo je v jejich rodině za tyto domácí práce skutečně zodpovědný. V následující tabulce vidíme procentuální odpovědi žáků na otázku, kdo je v jejich domácnosti zodpovědný za následující domácí práce.

	Odpovědi respondentů		
	Žena	Oba	Muž
Vaření jídla	70,3 %	18,6 %	5,9 %
Nakupování potravin	49,2 %	44,9 %	5,9 %
Výchova dětí	38,1 %	61,9 %	0 %
Přínos vyšších příjmů	4,5 %	40,5 %	55 %
Sekání trávníku	7,6 %	13,6 %	78,8 %
Úklid domácnosti	80,5 %	17,8 %	1,7 %
Plánování rodinných výletů	31,4 %	52,5 %	16,1 %
Vyhazování odpadků	27,9 %	47,5 %	24,6 %

Tabulka 7. Odpovědi respondentů VO2 (vlastní výzkum, 2022)

H₀: Předpokládáme, že v očekávaném rozdělení zodpovědnosti žen a mužů v domácnosti a skutečným rozdělením zodpovědnosti v jejich domácnosti neexistuje statisticky významný rozdíl.

H₂: Předpokládáme, že v očekávaném rozdělení zodpovědnosti žen a mužů v domácnosti a skutečným rozdělením zodpovědnosti v jejich domácnosti existuje statisticky významný rozdíl.

Očekávané rozdělení vs. skutečné rozdělení	T-test pro nezávislé vzorky				
	Pozn.: Proměnné byly brány jako nezávislé vzorky O = očekávané rozdělení, R = reálné rozdělení				
	Průměr O	Průměr R	p	Sm. odch.	Sm. odch.
Vaření	2,47	1,66	0,00	0,77	1,055
Výchova dětí	2,80	2,41	0,00	0,558	0,809
Nakupování potravin	2,63	2,28	0,00	0,791	1,046
Vyhazování odpadků	3,12	2,90	0,091	0,79	1,169
Sekání trávníku	4,16	4,24	0,53	0,905	1,154
Plánování rodinných výletů	2,77	2,70	0,533	0,796	1,064
Úklid domácnosti	1,77	1,75	0,831	1,013	0,805
Přínos vyšších příjmů	3,61	3,59	0,844	0,986	1,006

Tabulka 8. T- test hypotézy č. 2 (vlastní výzkum, 2022)

V tabulce máme tentokrát uvedeny všechny hodnoty, které jsme pomocí T-testu získali. Z výsledků je jasné, že významný statický rozdíl shledáme pouze u třech domácích pracích, a to ve vaření (očekávané $M = 2,47$; reálné $M = 1,66$), výchově dětí (očekávané $M = 2,80$; reálné $M = 2,41$) a vaření (očekávané $M = 2,61$; reálné $M = 2,28$). U všech ostatních domácích pracích se statistický rozdíl neprokázal. Z výsledků je jasné, že u prací, ve kterých shledáváme statistický rozdíl, je vždy očekávané rozdělení bližší genderové rovnosti. Také se vždy jedná o stereotypně ženské práce, oproti mužským pracím, ve kterých zůstává rozdíl velmi malý.

Tudíž jde vidět, že stereotypně ženské práce, jako je vaření nebo nakupování potravin, žáci vnímají, že by mělo být více vyrovnané, než aktuálně jsou v jejich rodině. Avšak u stereotypně mužských prací rozdíl v očekávání a skutečném rozdělení nevidíme, tudíž je jasné, že tyto práce vykonávají v jejich domácnosti spíše muži a také je tak žáci vnímají.

V očekávaném rozdělení zodpovědnosti žen a mužů v domácnosti a skutečným rozdělením zodpovědnosti v jejich domácnosti existuje statisticky významný rozdíl. **Z toho důvodu zamítáme nulovou hypotézu.**

3. Jaká je souvislost mezi pohlavím žáka a preferencí akademických předmětů?

Třetí výzkumná otázka se týká oblasti školství, a to především preferencí akademických předmětů vzhledem k pohlaví žáka. V následující tabulce vidíme procentuální odpovědi žáků na tuto otázku.

	Rozdělení odpovědí		
	Žena / spíše žena	Oba	Muž / spíše muž
Matematika	15,2 %	55,1 %	29,7 %
Biologie	30,5 %	59,3 %	10,2 %
Informatika	5,1 %	34,7 %	60,2 %
Pracovní činnosti (šití)	69,5 %	17,8 %	12,7 %
Tělesná výchova	1,6 %	58,5 %	39,8 %
Výtvarná výchova	60,2 %	38,1 %	1,7 %
Pracovní činnosti (práce se dřevem)	0 %	16,2 %	83,8 %
Pracovní činnosti (vaření)	56 %	42,3 %	1,7 %

Tabulka 9. Rozdělení odpovědí VO3 (vlastní výzkum, 2022)

Proměnná	Popisná statistika VO3					
	Průměr	Medián	Modus	Minimum	Maximum	Sm. odch.
Pracovní činnosti (šití)	2,10	2	1	1	5	1,193
Výtvarná výchova	2,11	2	3	1	5	0,916
Pracovní činnosti (vaření)	2,16	2	3	1	5	0,933
Biologie	2,71	3	3	1	5	0,943
Matematika	3,16	3	3	1	5	1,02
Tělesná výchova	3,59	3	3	1	5	0,869
Informatika	3,81	4	3	1	5	0,942
Pracovní činnosti (se dřevem)	4,32	4	5	3	5	0,738

Tabulka 10. Popisné statistiky VO3 (vlastní výzkum, 2022)

V tabulce č. můžeme vidět, že celkové průměry u jednotlivých předmětů se opět liší. Žáci se vyjádřili nejvíce genderově vyrovnaně v předmětech matematika ($M = 3,16$; $SD = 1,020$) a biologie ($M = 2,71$; $SD = 0,943$). Ale také poměrně genderově vyrovnaná je tělesná výchova ($M = 3,59$; $SD = 0,869$). Avšak opět tady máme některé specifické předměty, které žáci určovali téměř genderově jednostranně. Výzkum potvrzuje, že stereotypy zůstávají především v pracovních činnostech, jako je šití ($M = 2,10$; $SD = 1,193$) nebo vaření ($M = 2,16$; $SD = 1,193$), ale také výtvarnou výchovu ($M = 2,11$; $SD = 0,916$). Tudíž žáci v těchto předmětech určovali spíše ženu. Jako typicky mužské předměty žáci určovali pracovní činnosti ($M = 4,32$; $SD = 0,738$) se dřevem nebo informatiku ($M = 3,81$; $SD = 0,942$).

Opět se můžeme také zaměřit na minimální a maximální hodnoty, které žáci uváděli. Téměř ve všech předmětech žáci uvedli všechny hodnoty, avšak u pracovní práce se dřevem byly použity pouze hodnoty 3–5. (oba, spíše muž, muž) Tudíž může říci, že tento předmět určují žáci jako nejvíce specifický pro jedno pohlaví. Z výsledků můžeme také vidět, že ženám byly přiřazovány spíše předměty kreativní a chlapcům předměty na logické myšlení nebo fyzicky náročnější. Můžeme předpokládat, že i tento výběr akademických předmětů může souviset i se stereotypy v rodině.

H₀: Předpokládáme, že neexistuje souvislost v preferenci akademických předmětů a pohlavím žáka.

H₃: Předpokládáme, že existuje souvislost v preferenci akademických předmětů a pohlavím žáka.

Proměnná	t-test pro nezávislé vzorky akademické předměty – pohlaví N=118				
	Průměr chlapci	Průměr dívky	p	Sm. odch. chlapci	Sm. odch. dívky
Informatika	4,07	3,58	0,004	0,920	0,909
Tělesná výchova	3,96	3,26	0,000	0,922	0,676
Pracovní činnosti (se dřevem)	4,60	4,07	0,000	0,655	0,725
Pracovní činnosti (vaření)	1,89	2,39	0,002	0,936	0,871

Tabulka 11. T- test hypotézy č. 3 (vlastní výzkum, 2022)

V tabulce jsou opět uvedeny pouze předměty se statisticky významnými výsledky. Se statisticky nevýznamným rozdílem vyšly předměty Výtvarná výchova, Biologie, Matematika a pracovní činnosti (šití). V akademických předmětech, které vidíme v tabulce, můžeme vidět, že se dívky opět více přibližují hodnotě 3 (oba), tudíž je již na první pohled vidět, že dívky jsou i v těchto předmětech více genderově vyrovnané, ale i přesto pracovní činnosti se dřevem (chlapci $M = 4,60$; $SD = 0,655$, dívky $M = 4,60$; $SD = 0,725$) a informatiku (chlapci $M = 4,07$; $SD = 0,920$, dívky $M = 3,58$; $SD = 0,909$) hodnotili spíše vhodnější pro muže. Můžeme si také povšimnout pracovní činnosti vaření, kterou obě skupiny hodnotily spíše vhodnější pro ženy (chlapci $M = 1,89$; $SD = 0,936$, dívky $M = 2,39$; $SD = 0,871$) Avšak opět se hodnota dívek přibližuje více genderové rovnosti oproti chlapcům, kde je hodnota pod hranicí 2 (spíše žena).

Z výsledků tedy vyplývá, že chlapci i dívky vykazují rozdílné názory v preferenci akademických předmětů. **Z toho důvodu zamítáme nulovou hypotézu.**

4. Jaká je souvislost mezi pohlavím žáka a jeho rozdělením povolání vhodnějšího pro muže a ženy?

Čtvrtá výzkumná otázka se týká oblasti rozdělení povolání vhodnějšího pro ženy a muže. U této otázky opět rozhodovali žáci na škále (žena, spíše žena, oba, spíše muž, muž). Následně jsme položky překódovali, aby byly hodnoty srovnatelné.

	Rozdělení odpovědí VO4		
	Žena	Oba	Muž
Uklízeč/uklízečka	78,8 %	20,3 %	0,8 %
Praktický lékař/lékařka	16,9 %	70,3 %	12,7 %
Farmář/farmářka	2,5 %	49,2 %	48,3 %
Kadeřník/kadeřnice	54,2 %	42,4 %	3,3 %
Číšník/číšnice	13,6 %	74,6 %	11,9 %
Zdravotní bratr/sestra	68,7 %	30,5 %	0,8 %
Politik/politička	5,9 %	53,4 %	40,6 %
Profes. sportovec/sportovkyně	1,7 %	75,4 %	22,9 %
Vědecký pracovník/pracovnice	9,3 %	65,3 %	25,4 %
Prodavač/prodavačka	59,3 %	39,0 %	1,6 %
Sociální pracovník/pracovnice	39,8 %	55,1 %	5,0 %
Doktor/doktorka na chirurgii	9,3 %	66,1 %	24,6 %

Učitel/učitelka	31,3 %	65,3 %	3,3 %
Pracovník/pracovnice u letectva	13,6 %	38,1 %	48,5 %
Stavbyvedoucí	0,8 %	14,4 %	84,7 %
IT specialista/specialistka	4,2 %	38,1 %	57,3 %

Tabulka 12. Rozdělení odpovědí VO4(vlastní výzkum, 2022)

Proměnná	Popisná statistika VO4					
	Průměr	Medián	Modus	Minimum	Maximum	Sm. odch.
Uklízeč/ka	1,85	2,00	2,00	1,00	5,00	0,978
Zdravotní sestra/bratr	2,03	2,00	2,00	1,00	5,00	0,826
Prodavač/ka	2,21	2,00	3,00	1,00	5,00	0,855
Kadeřník/kadeřnice	2,28	2,00	3,00	1,00	5,00	0,943
Soc. pracovník	2,54	3,00	3,00	1,00	5,00	0,939
Učitel/učitelka	2,64	3,00	3,00	1,00	5,00	0,811
Praktický lékař/ka	3,02	3,00	3,00	1,00	5,00	0,928
Číšník/číšnice	3,05	3,00	3,00	1,00	5,00	0,875
Doktor/ka chirurgii	3,35	3,00	3,00	1,00	5,00	1,042
Vědec/vědkyně	3,38	3,00	3,00	1,00	5,00	1,037
Profes. sportovec	3,42	3,00	3,00	1,00	5,00	0,9
Politik/ politička	3,71	3,00	3,00	1,00	5,00	1,148
Pracovník/nice u letectva	3,76	3,00	5,00	1,00	5,00	1,305
Farmář/ka	3,93	3,00	3,00	1,00	5,00	1,059
IT specialista/ka	4,08	5,00	5,00	1,00	5,00	1,121
Stavbyvedoucí	4,67	5,00	5,00	1,00	5,00	0,783

Tabulka 13. Popisné statistiky VO4 (vlastní výzkum, 2022)

V tabulce si můžeme povšimnout opět různé hodnoty jednotlivých povolání. Avšak tentokrát byli žáci více genderově korektnější než v předchozích otázkách. Nejvíce genderově vyrovnaně hodnotili povolání praktického lékaře/lékařky ($M = 3,02$; $SD = 0,928$) a povolání číšníka/číšnice ($M = 3,05$; $SD = 0,875$). Ale opět tady máme i povolání, které žáci vyhodnotili jako genderově jednostranné. Do stereotypně ženských povolání můžeme uvést

práci uklízečky (M = 1,85; SD = 0,978) v tabulce označené oranžovou barvou. Jako typicky mužská práce vyšlo povolání stavbyvedoucího (M = 4,67; SD = 0,783) v tabulce označené modrou barvou.

V případě, že bychom se zaměřili na minimální a maximální hodnoty, je zde velmi překvapivé, že byly obsaženy všechny hodnoty. Tudíž se ve všech otázkách vyskytovaly všechny typy odpovědí.

H₀: Předpokládáme, že neexistuje statisticky významný rozdíl mezi rozdělením povolání a pohlavím žáka.

H₄: Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl mezi rozdělením povolání a pohlavím žáka.

Proměnná	t-test pro nezávislé vzorky povolání – pohlaví, hladina významnosti <0,05 N=118				
	Průměr chlapci	Průměr dívký	p	Sm. odch. 2	Sm. odch. 1
Uklízeč/ka	1,61	2,06	0,002	0,680	0,839
Praktický lékař/ka	3,25	2,82	0,011	1,057	0,752
Farmář/ka	4,16	3,73	0,026	1,067	1,019
Zdravotní sestra/bratr	1,67	2,34	0,000	0,721	0,786
Politik/politička	3,96	3,49	0,025	1,170	1,090
Sportovec/sportovkyně	3,72	3,15	0,000	1,044	0,652
Prodavač/ka	1,92	2,46	0,000	0,857	0,779
Sociální pracovník/pracovnice	2,34	2,71	0,032	1,057	0,791
Stavbyvedoucí	4,89	4,49	0,005	0,598	0,877

Tabulka 14. T- test hypotézy č. 4 (vlastní výzkum, 2022)

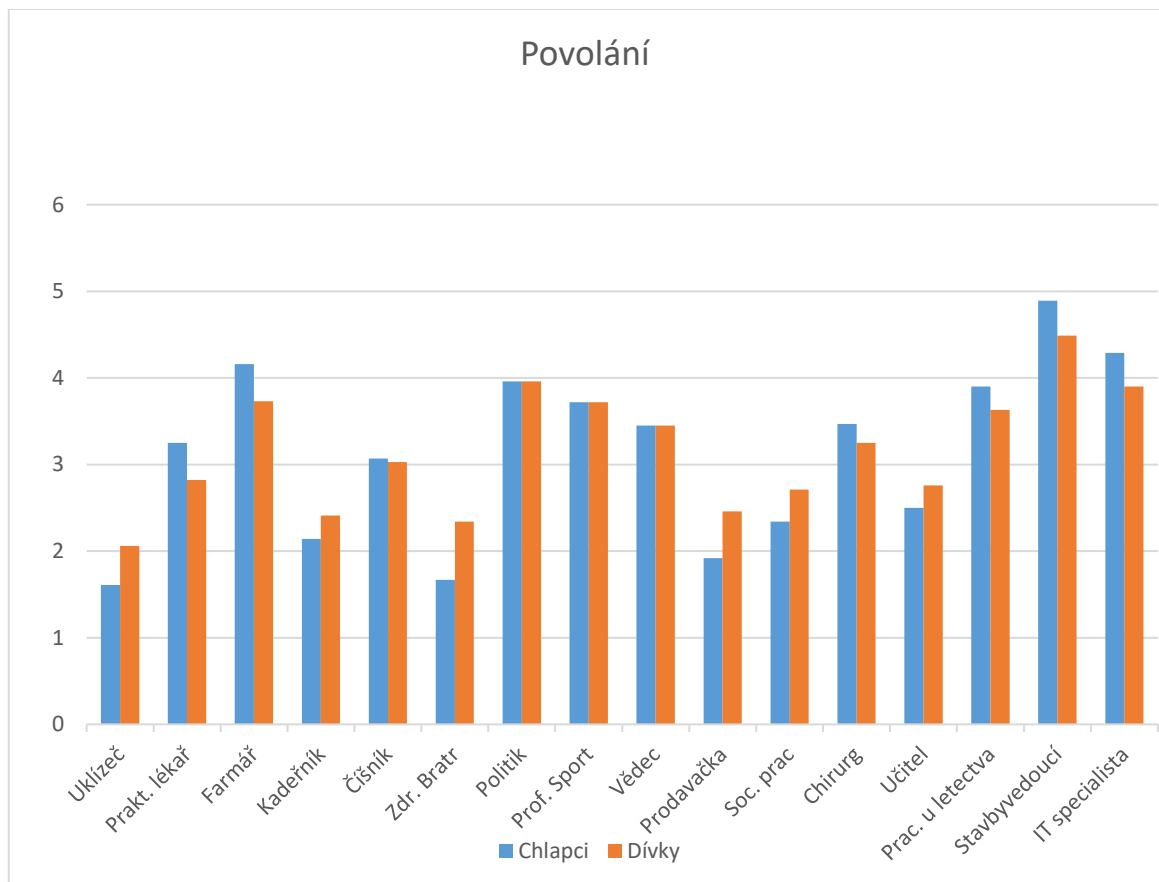
Statisticky nevýrazný rozdíl v názoru žáků nespátřujeme v sedmi povoláních (kadeřník/kadeřnice, číšník/číšnice, vědecký pracovník/pracovnice, doktor/doktorka na chirurgii, pracovník/pracovnice u letectva a IT specialistka)

V tabulce jsou opět uvedeny pouze předměty se statisticky významnými výsledky. Z výsledků vyplývá, že ve více než polovině povolání existují statisticky významné rozdíly

vzhledem k pohlaví žáka. Největší statistický rozdíl spatřujeme v povolání zdravotní sestry/bratra (chlapci = 1,67; dívky = 2,34). Dále byl také velký statistický rozdíl v povolání profesionální sportovec/sportovkyně (chlapci = 3,72; dívky = 3,15), toto povolání určovaly dívky jako vhodné pro obě pohlaví, avšak chlapci určovali toto povolání jako vhodnější spíše pro chlapce. Dalším velmi statisticky rozdílným uvedli žáci povolání prodavačky (chlapci = 1,92; dívky = 2,46). Chlapci i dívky hodnotili toto povolání spíše vhodnější pro ženy, avšak u dívek je zřejmé, že jejich vyšší hodnota značí, že i toto povolání se snaží odloučit od stereotypů a zmiňují, že je vhodné pro obě pohlaví. Když se podíváme na všechna data v tabulce, je zřejmé, že dívky jsou opět více genderově vyrovnané, a tudíž můžeme říct, že jsou méně stereotypně ovlivněné.

To znamená, že mezi pohlavím žáka a jeho rozdělením vhodnějšího povolání pro muže a ženy existuje statisticky významná souvislost. **Z toho důvodů zamítáme nulovou hypotézu.**

Výsledky můžeme vidět také zobrazeny v následujícím grafu.

Graf 2. povolání

5. Jaká je souvislost mezi rozdělením obecných charakterových vlastností a pohlavím žáka?

Pátá otázka se týkala zjišťování souvislosti mezi rozdělováním obecných charakterových vlastností a pohlavím dotazovaného žáka. Žáci opět rozhodovali na škále (žena, spíše žena, oba, spíše muž, muž). Následně jsme položky překódovali, aby byly hodnoty srovnatelné.

	Rozdělení odpovědí VO5		
	Žena	Oba	Muž
Vysokoškolské vzdělání	16,9 %	76,3 %	6,8 %
Dobře placená práce	0 %	41,5 %	58,5 %
Mít pocit moci	9,3 %	38,1 %	52,5 %
Být respektován ostatními	11,0 %	50,8 %	38,1 %
Umět se za sebe postavit	10,1 %	59,3 %	30,5 %
Být starostlivý/starostlivá	57,3 %	41,5 %	0,8 %
Být vtipný/vtipná	1,7 %	70,3 %	28,0 %
Umět se na veřejnosti tvářit sebevědomě	14,4 %	62,7 %	22,9 %
Umět plakat před přáteli	74,9 %	22,9 %	1,6 %
Být sportovně nadaný	2,5 %	64,4 %	33,0 %
Být fyzicky atraktivní	27,9 %	58,5 %	13,6 %

Tabulka 15. Rozdělení odpovědí VO5 (vlastní výzkum, 2022)

Proměnná	Popisné statistiky VO5					
	Průměr	Medián	Modus	Minimum	Maximum	Sm. odch.
Umět plakat před přáteli	1,96	2,00	2,00	1,00	5,00	0,805
Být starostlivý/starostlivá	2,23	2,00	3,00	1,00	5,00	0,802
Být fyzicky atraktivní	2,81	3,00	3,00	1,00	5,00	0,96
Vysokoškolské vzdělání	2,87	3,00	3,00	1,00	5,00	0,71
Umět se na veřejnosti tvářit sebevědomě	3,09	3,00	3,00	1,00	5,00	0,951

Umět se za sebe postavit	3,27	3,00	3,00	1,00	5,00	0,904
Být vtipný/vtipná	3,36	3,00	3,00	1,00	5,00	0,758
Být respektován ostatními	3,38	3,00	3,00	1,00	5,00	0,978
Být sportovně nadaný	3,41	3,00	3,00	1,00	5,00	0,788
Mít pocit moci	3,56	4,00	3,00	1,00	5,00	0,982
Dobře placená práce	3,76	4,00	3,00	3,00	5,00	0,735

Tabulka 16. Popisné statistiky VO5 (vlastní výzkum, 2022)

V tabulce můžeme vidět, že zde se více objevují hodnoty kolem 3. Jako nejvíce vystihující charakteristiku pro obě pohlaví hodnotili žáci umět se na veřejnosti tvářit sebevědomě ($M = 3,09$; $SD = 0,951$) a mít vysokoškolské vzdělání ($M = 2,87$; $SD = 0,710$). Ale také být fyzicky atraktivní ($M = 2,81$; $SD = 0,960$). Jako nejvíce typicky ženskou charakteristiku žáci vyhodnotili umět plakat před přáteli ($M = 1,69$; $SD = 0,805$), jako nejvíce mužskou charakteristiku volili dobře placenou práci ($M = 3,76$; $SD = 0,735$). Zde tedy vidíme, že v některých charakteristikách lze vidět, že stále žáky velmi ovlivňují genderové stereotypy, které zmiňujeme v teoretické části. Za povšimnutí také stojí, že v případě dobře placené práce žáci hodnotili na škále 3–5 (oba, spíše muž, muž).

H₀: Předpokládáme, že neexistuje statisticky významný rozdíl mezi rozdělením obecných charakterových vlastností a pohlavím žáka.

H₅: Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl mezi rozdělením obecných charakterových vlastností a pohlavím žáka.

Proměnná	t-test pro nezávislé vzorky <i>charakterové vlastnosti – pohlaví</i> N=118				
	Průměr chlapců	Průměr dívek	p	Sm. odch. Chlapci	Sm. odch. dívky
Být respektován ostatními	3,67	3,14	0,002	1,001	0,895
Být vtipný/vtipná	3,60	3,15	0,001	0,894	0,544
Umět se na veřejnosti tvářit sebevědomě	3,32	2,88	0,011	1,106	0,742
Umět plakat před přáteli	1,76	2,14	0,010	0,881	0,692
Být sportovně nadaný/nadaná	3,65	3,20	0,001	0,865	0,651

Tabulka 17. T- test hypotézy č. 5 (vlastní výzkum, 2022)

V tabulce č. 17 jsou opět uvedeny pouze statisticky významné hodnoty pro vyhodnocení naší hypotézy. Žáci se ve svých odpovědích shodovali v „být fyzicky atraktivní“, „vysokoškolské vzdělání“, „umět se za sebe postavit“, „mít pocit moci“, „dobře placená práce“. Z výsledků je tedy zřejmé, že všichni žáci hodnotí dobře placenou práci více typickou pro muže. Statisticky významný rozdíl jsme shledali v charakteristice „být sportovně nadaný“ (chlapci $M = 3,65$; $SD = 0,865$; dívky $M = 3,20$, $SD = 0,651$) a „být vtipný/vtipná“ (chlapci $M = 3,60$; $SD = 0,894$; dívky $M = 3,15$, $SD = 0,544$) určovali nejvíce statisticky rozdílně. Dívky tyto charakterové vlastnosti určovali vystihující obě pohlaví, chlapci je přisuzovali spíše mužům. Avšak umět plakat před přáteli (chlapci $M = 1,76$; $SD = 0,881$, dívky $M = 2,14$; $SD = 0,692$) přisuzovala obě pohlaví spíše ženám. Ale i přesto byly dívky ve všech charakteristikách blíže hodnotě 3. Tudíž opět můžeme říci, že vykazují vyšší míru genderové rovnosti.

Podle tabulky je tedy zcela jasné, že mezi obecnými charakterovými vlastnostmi a pohlavím žáka existuje statisticky významný rozdíl, a tudíž zamítáme nulovou hypotézu.

6. Jaká je souvislost mezi vnímáním obecných výroků týkajících se rodinného života a typem rodiny, ve které žák žije?

Šestá výzkumná otázka se týká vnímání obecných výroků týkajících se rodinného života a typu rodiny, ve které dotazovaný žák žije. U této otázky rozhodovali žáci na sedmibodové škále. Tato škála měla rozsah od „naprosto souhlasím“ až po „zcela nesouhlasím“. Neutrální odpověď byla uprostřed „nevím“. Následně jsme položky překódovali, aby byly hodnoty srovnatelné.

Proměnná	Popisné statistiky VO6			
	Průměr	Medián	Modus	Sm. odch.
Rodiče by se měli podílet na výchově svých dětí stejnou mírou.	1,68	1,00	1,00	1,043
Žena by měla mít právo volby, zda se rozhodne pro interrupci. (potrat)	2,22	2,00	1,00	1,440
Antikoncepce je odpovědností mužů i žen.	2,69	2,00	1,00	1,538
Lidé musí pracovat na plný úvazek, aby dokázali vybudovat svou kariéru.	3,25	3,00	2,00	1,670
Ženy v České republice se cítí pod tlakem, když si musí vybrat mezi kariérou a rodinným životem.	3,46	4,00	4,00	1,412
Rodina více podporuje syny ve vysokoškolském vzdělání.	4,50	4,00	4,00	1,567
Otcové by měli více rozhodovat o výchově než matky.	5,29	5,00	7,00	1,451

Tabulka 18. Popisné statistiky VO6 (vlastní výzkum, 2022)

V tabulce č. 18 můžeme vidět, že se hned několik hodnot vyskytuje kolem hodnoty 2–3 (souhlasím, spíše souhlasím.) Největší souhlas ($M = 1,68$; $SD = 1,043$) uvedli žáci u výroku o rozdělení podílu na výchově. Dále souhlasili s právem ženy na volbu o své interrupci, ale také že je antikoncepce zodpovědností žen i mužů. Menší hladinu souhlasu vykazovali žáci

u výroku, že lidé musí pracovat na plný úvazek, aby dokázali vybudovat svou kariéru ($M = 3,25$; $SD = 1,670$)

Nejmenší hladinu souhlasu vykazovali žáci u výroku, že by otcové měli více rozhodovat o výchově než matky ($M = 5,29$; $SD = 1,451$)

Z tabulky je jasné, že některé otázky byly pro žáky náročnější a nemohli se rozhodnout. Nejméně žáci odpovídali na otázku větší podpory chlapců k vysokoškolskému vzdělání. Odpovědělo pouze 75 žáků.

Pro zjištění souvislosti mezi vnímáním obecných výroků týkajících se rodinného života a typem rodiny, ve které žák žije, byly stanoveny následující hypotézy a testovány pomocí T-testu.

H0: Předpokládáme, že mezi vnímáním obecných výroků týkajících se rodinného života a typem rodiny, ve které žák žije, neexistuje žádná souvislost.

H6: Předpokládáme, že mezi vnímáním obecných výroků týkajících se rodinného života a typem rodiny, ve které žák žije, existuje souvislost.

Proměnná	t-test pro nezávislé vzorky obecné výroky – typ rodiny, hladina významnosti <0,05				
	Průměr oba rod.	Průměr jeden rod.	p	Sm. odch. oba	Sm. odch. jeden
Rodiče by se měli podílet na výchově svých dětí stejnou měrou.	2,03	1,58	0,05	1,509	0,853
Lidé musí pracovat na plný úvazek, aby dokázali vybudovat svou kariéru.	3,84	3,40	0,05	1,517	1,555
Ženy v České republice se cítí pod tlakem, když si musí vybrat mezi kariérou a rodinným životem.	3,03	3,58	0,08	1,455	1,383
Otcové by měli více rozhodovat o výchově než matky.	5,73	5,17	0,084	1,115	1,516

Antikoncepce je odpovědností mužů i žen.	2,30	2,80	0,146	1,568	1,520
Žena by měla mít právo volby, zda se rozhodne pro interrupci. (potrat)	1,92	2,31	0,221	1,384	1,452
Rodina více podporuje syny ve vysokoškolském vzdělání.	4,34	4,54	0,573	1,573	1,571

Tabulka 19. T- test hypotézy č. 6 (vlastní výzkum, 2022)

Z tabulky č. 19 vyplývá, že neexistují statistické rozdíly ve vnímání obecných výroků týkajících se rodinného života a typem rodiny, ve které žák žije. U výroků, které se týkají antikoncepce nebo podpory vzdělání synů, vykazovali žáci téměř stejnou úroveň. ($p = 0,05$) Avšak ani u ostatních výroků nevykazovali žádné staticky významné rozdíly. Z toho důvodu přijímáme nulovou hypotézu.

7. Existuje významný rozdíl v pohledu žáka na obecné výroky týkající se fyzické i psychické stránky člověka a jeho pohlavím?

Sedmá výzkumná otázka se týká vnímání obecných výroků týkajících se rodinného života a typem rodiny, ve které dotazovaný žák žije. U této otázky se žáci opět rozhodovali na sedmibodové škále. Tato škála měla opět rozsah od „naprosto souhlasím“ až po „zcela nesouhlasím“. Neutrální odpověď byla uprostřed „nevím“. Následně jsme položky překódovali, aby byly hodnoty srovnatelné. Odpověď „nevím“ jsme z kódovací matice vyřadili.

Proměnná	Popisné statistiky VO7			
	Průmě r	Medián	Modus	Sm. odch.
Dívka může pozvat chlapce na rande	2,39	3,00	4,00	1,439
Dívky se mohou věnovat fyzicky náročným sportům, jako je ragby.	3,00	2,50	2,00	1,832
Muž, který je zesměšňován, ztrácí a pochybuje o svém respektu.	3,12	3,00	4,00	1,244
Chlapci si mohou hrát s panenkami.	3,46	3,00	1,00	1,990
Chlapci jsou lepší vůdci než dívky.	4,27	4,00	3,00	1,916
Ukazování fyzické nebo emocionální slabosti dělá muže slabším.	4,44	4,00	4,00	1,727

Tabulka 20. Popisné statistiky (vlastní výzkum, 2022)

V tabulce č. 20 můžeme vidět, že největší souhlas projevovali žáci ve výroku o pozvání dívky chlapcem na rande ($M = 2,391$; $SD = 1,439$). Menší hladinu souhlasu už žáci projevovali u výroku, že muž, který je zesměšňován, ztrácí a pochybuje o svém respektu ($M = 3,12$; $SD = 1,244$), nebo o fyzicky náročnějších sportech u dívek ($M = 3,00$; $SD = 1,832$). Žáci naopak spíše nesouhlasili také s výrokem, že si chlapci mohou hrát s panenkami ($M = 3,46$; $SD = 1,990$). Nebo při výroku, zda jsou chlapci lepší vůdci než dívky ($M = 3,46$; $SD = 1,990$). Největší míru nesouhlasu uvedli žáci u výroku, že jsou chlapci lepší vůdci než dívky ($M = 4,44$; $SD = 1,727$).

H₀: Mezi pohledem žáka na obecné výroky týkající se fyzické i psychické stránky člověka a jeho pohlavím neexistuje žádný významný rozdíl.

H7: Mezi pohledem žáka na obecné výroky týkající se fyzické a psychické stránky člověka a jeho pohlavím existuje statisticky významný rozdíl.

Proměnná	t-testy pro nezávislé vzorky – obecné výroky. pohlaví žáka (Datová matice) Skup. 1: 2 Skup. 2: 1				
	Průměr chlapci	Průměr dívký	p	Sm.odch. chlapci	Sm.odch. dívký
Ukazování fyzické nebo emocionální slabosti dělá muže slabším.	3,76	5,04	0,000	1,502	1,698
Dívky se mohou věnovat fyzicky náročným sportům, jako je ragby.	3,80	2,31	0,000	1,909	1,457
Chlapci jsou lepší vůdci než dívky.	3,01	5,38	0,000	1,557	1,454
Chlapci si mohou hrát s panenkami.	4,58	2,49	0,000	2,00	1,378

Tabulka 21. T- test hypotézy č. 7 (vlastní výzkum, 2022)

V tabulce č. 21 jsou uvedeny opět pouze staticky významné rozdíly. Zde se vyskytují velmi statisticky rozdílné výsledky. S výrokiem, zda jsou chlapci lepší vůdci než dívky, dívky spíše nesouhlasily ($M = 5,38$; $SD = 1,454$), zatímco chlapci spíše souhlasili ($M = 3,01$; $SD = 1,557$). Statistický rozdíl vidíme také například u výroku, zda si chlapci mohou hrát s panenkami. S tímto výrokiem dívky souhlasily ($M = 2,49$; $SD = 1,378$), zatímco chlapci spíše nesouhlasili ($M = 4,58$, $SD = 2,00$). Různé bylo také vnímání, zda fyzické a psychické ukazování slabosti u muže ho dělá slabším. S tímto výrokiem dívky nesouhlasily ($M = 5,04$; $SD = 1,698$), zatímco chlapci spíše souhlasili ($M = 3,76$; $SD = 1,502$). Zde můžeme vidět, že jsou žáci stále ovlivněni některými stereotypy. Tudíž mezi vnímáním obecných výroků týkajících se fyzické a psychické stránky člověka a jeho pohlavím vidíme statisticky významné rozdíly. **Tudíž přijímáme nulovou hypotézu.**

8. Existuje významný rozdíl v pohledu žáka na obecné výroky týkající se fyzické i psychické stránky a typem rodiny, ve které žák žije.

Osmá a poslední výzkumná otázka se týká vnímání obecných výroků a typu rodiny, ve které žák žije. Žáci uváděli, zda žijí v domácnosti s oběma rodiči nebo pouze s jedním.

H₀: Mezi pohledem žáka na obecné výroky týkající se fyzické i psychické stránky a typem rodiny, ve které žák žije, neexistuje žádný významný rozdíl.

H₈: Mezi pohledem žáka na obecné výroky týkající se fyzické i psychické stránky a typem rodiny, ve které žák žije, existuje statisticky významný rozdíl.

Proměnná	t-test pro nezávislé vzorky obecné výroky – typ rodiny, hladina významnosti <0,05				
	Průměr oba rod.	Průměr jeden rod.	p	Sm. odch. oba	Sm. odch. jeden
Ukazování fyzické nebo emocionální slabosti dělá muže slabším.	5,03	4,28	0,048	1,865	1,659
Dívky se mohou věnovat fyzicky náročným sportům, jako je ragby.	2,30	3,02	0,026	1,257	1,924
Chlapci jsou lepší vůdci než dívky.	5,03	4,06	0,046	1,244	1,696
Chlapci si mohou hrát s panenkami.	2,27	3,66	0,021	1,586	1,954

Tabulka 22. T- test hypotézy č. 8 (vlastní výzkum, 2022)

V tabulce č. 22 vidíme opět pouze výroky se statisticky významnými rozdíly. S výrokem, zda fyzické a psychické ukazování slabosti u muže ho dělá slabším, obě skupiny nesouhlasily. Avšak žáci žijící v rodině s oběma rodiči vykazovali vyšší míru nesouhlasu ($M = 5,03$; $SD = 1,865$) než žáci žijící s jedním rodičem ($M = 4,28$; $SD = 1,659$)

Taktéž to bylo také u výroku, zda jsou chlapci lepší vůdci. S oběma rodiči uváděli vyšší míru nesouhlasu ($M = 5,03$; $SD = 1,244$) než s jedním rodičem ($M = 4,06$; $SD = 1,696$). Rozdíl vidíme také u výroku, zda se dívky mohou věnovat fyzicky náročnějším sportům, s tímto výrokem žáci s oběma rodiči souhlasili ($M = 2,30$; $SD = 1,257$), avšak žáci s jedním rodičem pouze spíše souhlasili ($M = 3,01$; $SD = 1,924$).

Vidíme, že pohled žáka na obecné výroky týkající se fyzické i psychické stránky a typem rodiny, ve které žák žije, opět existuje statistický rozdíl, **proto přijímáme nulovou hypotézu.**

7 INTERPRETACE DAT

Výsledky našeho výzkumného šetření se nyní pokusíme shrnout na základě přehledu empirického výzkumu z pohledu analýzy rozdílů a závislostí mezi proměnnými. Hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, jak žáci vnímají problematiku genderu v oblasti školství, zaměstnání a rodinného života. Na základě tohoto cíle jsme si stanovili dílčí cíle zaměřené na rozdělení zodpovědnosti za domácí práce, na preferenci akademických předmětů, rozdělení charakterových vlastností a obecných výroků.

Při zjišťování očekávaného rozdělení domácích prací bylo výzkumným šetřením zjištěno, že celkový průměr rozdělení zodpovědnosti za domácí práce se od sebe velmi lišil. Žáci vyhodnotili specificky ženské domácí práce, jako je úklid domácnosti ($M = 1,77$; $SD = 1,013$), vaření jídla ($M = 2,47$; $SD = 0,770$), nebo nakupování potravin ($M = 2,63$; $SD = 0,791$). Žáci zvolili pro ženy typické domácí práce, které jsou časově náročnější. Tyto práce se dělají většinou každý den a tím pádem se ženy cítí pod časovým tlakem. Mají často méně volného času na odpočinek a je pro ně těžší najít rovnováhu mezi povinnostmi doma v práci. (Rezzenti a Curran, 2003) Jako nejvíce mužskou domácí práci vyhodnotili žáci sekání trávníku ($M = 4,16$, $SD = 0,905$) Rezzenti a Curran (2003) taktéž zmiňovali, že muži mají většinou fyzicky náročnější práce, avšak časově více flexibilní. Avšak žáci hodnotili i některé domácí práce téměř genderově rovně, např. společnou výchovu dětí ($M = 2,80$; $SD = 0,558$), plánování rodinných výletů ($M = 2,77$; $SD = 0,796$) nebo vyhazování odpadků ($M = 3,12$; $SD = 0,790$) Výsledky potvrzují, že se v některých směrech dnešní doba a dnešní páry snaží hledat rovnocennost v dělbě v domácích pracích. Především v raných fázích manželství. (Rezzenti a Curran, 2003)

Při zjišťování rozdílů mezi názory žáků na rozdělení domácích prací a skutečným rozdělením domácích prací v jejich domácnosti jsme zjistili, že výsledky se liší především v domácích pracích, které žáci určovali jako typicky ženské. Z výsledků je patrné, že tyto domácí práce vnímají více genderově vyrovnaně, než je to ve skutečnosti v jejich domácnosti. Statisticky největší rozdíl byl nalezen u vaření (očekávané rozdělení $M = 2,57$; $SD = 0,770$, reálné rozdělení $M = 1,66$; $SD = 1,055$), nakupování potravin (očekávané rozdělení $M = 2,63$; $SD = 0,558$, reálné rozdělení $M = 2,28$; $SD = 1,046$) a výchově dětí (očekávané rozdělení $M = 2,80$; $SD = 0,558$, reálné rozdělení $M = 2,41$; $SD = 0,809$). Z výsledků je jasné, že u stereotypně ženských prací žáci vnímají, že by zde mohla být vyšší míra genderové rovnosti. Avšak u stereotypně mužských prací se v očekávaném a reálném rozdělení rozdíly téměř nevyskytovaly. Tudíž můžeme říci, že tyto práce v rodině žáků

vykonává stále spíše muž a žáci je i stále vnímají jako specificky mužské. Zaměstnaná žena tráví průměrně 4,5 hodiny za den péči o děti a domácnost. Otec podle průměru tráví s rodinou necelé 2 hodiny denně. (Strategie 2021+, 2021) Tudíž reálné a očekávané rozdělení zodpovědnosti za domácí práce může ovlivnit také čas, který mohou partneři trávit doma vzhledem k jejich zaměstnání. Ke zrušení této bariéry slouží i Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021 až 2030, která se snaží o větší zapojení otců do péče nebo flexibilitu pracovních úvazků. (Strategie+, 2021)

Z výsledků je tedy patrné, že mezi očekávaným rozdělením zodpovědnosti žen a mužů v domácnosti a skutečným rozdělením zodpovědnosti v jejich domácnosti existuje statisticky významný rozdíl.

Dále jsme zjišťovali, jaká je souvislost mezi pohlavím žáka a jeho preferencí akademických předmětů. Bylo zjištěno, že žáci předměty jako matematiku ($M = 3,16$; $SD = 1,020$), biologii ($M = 2,71$; $SD = 0,943$) nebo tělesnou výchovu ($M = 3,59$; $SD = 0,869$) hodnotí téměř genderově vyrovnaně.

Ale i přesto je z výsledků jasné, že žáci určili i genderově specifické předměty. Pro ženy to byly kreativní předměty, jako je výtvarná výchova, pracovní činnosti šití a vaření. U chlapců především předměty na logické přemýšlení nebo fyzicky náročnější, jako je informatika nebo pracovní činnosti se dřevem. Zde si můžeme všimnout, že opět žáci hodnotili vaření jako vhodnější pro ženy a práci se dřevem jako vhodnější pro muže. Tento výběr tedy může úzce souviset s rozdělením domácích prací v rodině žáka. Jelikož vidíme, že se tyto předměty shodují s výsledky se skutečným rozdělením domácích prací. Aktuální výuka zůstává na poli genderových stereotypů, ve které jsou posilovány představy o rozdílnosti mužů a žen, přičemž je tato rozdílnost vnímána především odlišným postavením mužů a žen ve společnosti. (Gender Studies, 2008) Nově vzniklá Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021 až 2030 s tímto faktem má za cíl taktéž pracovat, a to prostřednictvím zmenšování rozdílů ve znalostech a dovednostech. Kdy by mělo přijít k rozvíjení pedagogických postupů, prostřednictvím kterých by poté mělo docházet ke zmenšování rozdílů ve znalostech. Také má přijít k zajištění vzdělání v této problematice pro učitele. Dále by mělo dojít k upravení předsudků ve vzdělávání, které ovlivňují následnou profesní dráhu dětí. Jelikož z výzkumu také vyplynulo, že se informatika hodí spíše pro chlapce ($M = 3,81$; $SD = 0,738$), tudíž můžeme předpokládat, že při výběru budoucího vzdělání budou žáci ovlivněni i preferencí akademických předmětů. Strategie usiluje o zavedení kariérního poradce, prostřednictvím kterého bude docházet k rozvoji

poradenství na základních a středních školách. (Strategie 2021+, 2021) Z výsledků jsme tedy **zjistili, že pohlaví žáka ovlivňuje jeho preferenci akademických předmětů.**

Následně jsme zjišťovali, zda existuje souvislost mezi pohlavím žáka a jeho rozdělením vhodnosti povolání. Ve výsledcích můžeme vidět, že žáci vyhodnotili povolání praktický lékař/lékařka, číšník/číšnice jako nejvíce genderově rovné. Z výsledků ale vyplývá, že i zde určovali některé povolání specifické pro určité pohlaví. Pro ženy nejvíce povolání uklízečky, zdravotní sestry nebo prodavačky. Jako typicky mužské povolání uváděli stavbyvedoucí nebo IT specialista. Při porovnání výsledků s pohlavím se vyskytly opět výrazné statistické rozdíly, kdy se v některých hodnotách názory žáků velmi lišily. Největší statistický rozdíl jsme spatřili například u povolání prodavače/prodavačky (chlapci $M = 1,92$; $SD = 1,057$, dívky $M = 2,71$, $SD = 0,791$), zdravotní sestry/bratra (chlapci $M = 1,67$; $SD = 0,721$, dívky $M = 2,34$, $SD = 0,786$) nebo prof. sportovce/sportovkyně (chlapci $M = 3,96$; $SD = 1,170$, dívky $M = 3,15$, $SD = 0,652$). Když jsme se pozorně zaměřili na data v tabulce, zjistili jsme, že téměř všechna povolání hodnotily dívky blíže ke genderové rovnosti. Avšak u chlapců se vyskytovaly častěji ke stereotypnímu rozdělení povolání. Z výsledků je také patrné, že stereotypně ženské povolání se dívky snaží opět tlačit k více genderové rovnosti. Ale u stereotypně mužských profesí, jako je stavbyvedoucí, je i ony přenechávají stále mužům.

V roce 2020 se studentky nacházely nejvíce v oboru obchod, administrativa, právo, zdravotnictví a sociální péče, vzdělání a výchova. Muži mají největší zastoupení v oblastech techniky, výroby, stavebnictví, obchodu, administrativy, práva a techniky, informační a komunikační technologie (ICT), kde jsou aktuálně stále v markantní převaze. Ženy naopak vévodí razantně v oborech zdravotnictví, sociální služby, vzdělávání a výchova. (MŠMT) Naše výsledky jsou s daty z roku 2020 téměř srovnatelné. **Z výzkumu jsme tedy zjistili, že existuje souvislost mezi pohlavím žáka a jeho rozdělením a vhodností povolání pro určité povolání.**

Další část našeho výzkumu se zabývala rozdělením obecných charakterových vlastností v závislosti na pohlaví žáka. Z výsledků jsme zjistili, že mnoho charakterových vlastností vnímají poměrně genderově vyrovnaně. Žáci genderově rovně hodnotili např. vysokoškolské vzdělání, umění se na veřejnosti tvářit sebevědomě, umět se za sebe postavit, být vtipný nebo být respektován ostatními. Avšak i přesto umět plakat před přáteli určovali jako specificky ženskou charakterovou vlastnost ($M = 1,96$; $SD = 0,805$) a dobře placenou práci hodnotili jako nejvíce mužskou charakteristiku ($M = 3,76$; $SD = 0,735$). A i přes velkou vyrovnanost v některých charakterových vlastnostech, tak stále vidíme,

že například dobře placená práce je stále stereotypně důležitější pro muže. Tuto charakteristiku určovali všichni žáci typičtěji spíše pro muže. Jak je známo z již proběhlého výzkumu, který tvrdí, že chlapci vybírají povolání na základě finanční lukrativnosti a s ohledem na stereotypně vnímanou roli muže jako na živitele rodiny. Dívky naopak přihlíží k možnostem skloubení budoucího povolání s mateřstvím. (Strategie 2021+, 2021) Při srovnání odpovědí vzhledem k pohlaví se ukázaly statisticky významné rozdíly v pěti charakteristikách. Největší rozdíl jsme spatřili u charakteristiky „být vtipný“ (chlapci $M = 3,60$; $SD = 1,001$, dívky $M = 3,14$, $SD = 0,895$) a „být sportovně nadaný“ (chlapci $M = 3,65$; $SD = 0,865$, dívky $M = 3,20$, $SD = 0,651$). V těchto případech chlapci směřovali tyto charakteristiky spíše k mužům, avšak dívky určovaly oba. Všechny hodnoty dívek se opět více přibližovaly hodnotě 3. Tudíž můžeme říct, že dívky opět vykazovaly vyšší míru genderové rovnosti. **Můžeme říct, že existuje souvislost mezi pohlavím žáka a rozdělením charakterových vlastností.**

Další velká část dotazníku se týkala obecných výroků, které jsme následně rozdělili do dvou částí. Nejprve obecných výroků, které se týkají rodinného života, a dále výroků týkajících se fyzické a psychické stránky člověka. Co se týče výroků rodinného života, vykazovali žáci největší souhlas s tím, že by se rodiče měli podílet na výchově stejnou měrou ($M = 1,68$; $SD = 1,043$), ale také že by žena měla mít právo na volby, zda půjde na interrupci ($M = 2,22$; $SD = 1,440$) nebo že antikoncepce je odpovědností mužů i žen. ($M = 2,69$; $SD = 1,538$) Největší míru nesouhlasu uváděli žáci při výroku, že by rodiny více podporovaly syny ve vysokoškolském vzdělání ($M = 4,50$; $SD = 1,567$) a že by otcové měli více rozhodovat o výchově než matky. ($M = 5,29$; $SD = 1,451$). V případě výroku, zda se ženy v České republice cítí pod tlakem, když si musí vybrat mezi kariérou a rodinným životem ($M = 3,46$; $SD = 1,412$), je zde zřejmé, že žáci si nejsou odpovědi zcela jistí, jelikož se jejich hodnota vyskytuje vysoko kolem hodnoty 4 (nevím). V případě, že jsme hodnoty srovnávali s typem rodiny, ve které žák žije, nevyšel nám žádný statistický rozdíl. Zde je tedy jasné, že **zda žák žije s jedním rodičem nebo oběma, nehraje žádnou roli v rozhodování ve výrocích týkajících se rodinného života.**

Poslední část dotazníku se zabývá výroky týkajícími se fyzické a psychické stránky člověka. Z výsledků vidíme, že žáci souhlasili s tím, že může pozvat dívka chlapce na rande nebo že se dívky mohou věnovat fyzicky náročnějším sportům. Na druhou stranu nejvíce nesouhlasili s výrokem, že ukazování fyzické nebo emocionální slabosti dělá muže slabším nebo že jsou chlapci lepší vůdci než dívky. V případě, že jsme odpovědi posoudili dle jejich

pohlaví, ukázalo se hned několik statistických rozdílů. Například s výrokem, zda jsou lepší vůdci chlapci, dívky spíše nesouhlasily ($M = 5,38$; $SD = 1,454$), zatímco chlapci s výrokem spíše souhlasili ($M = 3,01$; $SD = 1,557$). Tudíž je z výsledků jasné, že se chlapci považují za lepší vůdce, zatímco dívky to vnímají jinak. Podobná situace je i u výroku, zda fyzické a emocionální ukazování slabosti dělá muže slabším. S tímto výrokem dívky nesouhlasily ($M = 5,04$; $SD = 1,698$), zatímco chlapci uváděli souhlas nebo se neuměli rozhodnout ($M = 3,76$; $SD = 1,502$). Z výsledků je tedy patrné, že ukazování fyzické nebo emocionální stránky muže je stále nepřijatelné. Jelikož už od základní školy se berou spíše jako silnější, drsnější. (Jarkovská, 2013) **Tudíž opět existuje souvislost mezi rozdělením charakteristik týkajících se psychické a fyzické stránky člověka a pohlavím žáka.**

V případě, že jsme tyto výsledky porovnávali s typem rodiny, ve které žák žije, přišli jsme opět ke statisticky významným rozdílům. V případě výroku, zda fyzické a psychické ukazování dělá muže slabší, obě skupiny samozřejmě nesouhlasily. Avšak žáci žijící s oběma rodiči vykazovali vyšší míru nesouhlasu ($M = 5,03$; $SD = 1,865$) než žáci žijící s jedním rodičem ($M = 4,28$; $SD = 1,659$), kteří odpovídali „spíše nesouhlasím“ nebo se nevyjádřili. Podobné to bylo i u výroku, zda jsou chlapci lepší vůdci. Žáci v rodině s oběma rodiči uváděli taktéž vyšší míru nesouhlasu ($M = 5,03$; $SD = 1,244$) než s jedním rodičem ($M = 4,06$; $SD = 1,696$), ti opět uváděli odpovědi „spíše nesouhlasím“ nebo se k otázce nevyjádřili. Z toho důvodu můžeme říci, že žáci žijící v rodině pouze s jedním rodičem se vyjadřovali více neutrálně. Tudíž zde vidíme opět souvislost.

7.1 DISKUZE A DOPORUČENÍ

Výzkum, který měl za úkol zjistit, jak žáci 8. a 9. tříd vnímají problematiku genderu, přinesl mnoho zajímavých výsledků. Hlavním cílem bylo zjistit, jak žáci vnímají problematiku genderu v několika oblastech. První oblastí byla domácnost, kde bylo zjištěno, že stále se v domácnosti projevují genderové stereotypy. Žáci tudíž často rozdělovali práce na ryze mužské a ženské domácí práce. Avšak ve výsledcích vidíme, že se našly i domácí práce, ve kterých byli žáci genderově vyrovnání, jako bylo třeba plánování rodinných výletů nebo výchova dětí. Potvrdilo se nám také naše očekávání, kdy jsme předpokládali, že se bude jejich očekávané rozdělení domácích prací lišit od skutečného rozdělení v jejich domácnosti. Když jsme srovnali naše výsledky s těmi z Nového Zélandu, zjistili jsme, že jsou výsledky téměř totožné. (Gender Attitudes Survey, 2017) Výsledky potvrzují, že se v některých směrech dnešní doba a dnešní páry snaží hledat rovnocennost v dělbě

v domácích pracích. Především v raných fázích manželství. (Rezenti a Curran, 2003) Výsledky také ukazují, že zatímco se dívky stereotypně ženské práce snaží dostat více do genderové rovnosti, chlapci stereotypně mužské práce stále přisuzují více mužům. Přínos vyšších příjmů nebo sekání trávníku tak i evidentně stále zůstává ve většině domácností záležitostí zodpovědnosti muže. Z předešlých empirických výzkumů vyplývá, že naprosto rovnocenná jsou práva obou manželů na trávení volného času i stejnou povinnost péče o děti či přispívání do rodinného rozpočtu. I přesto jejich reálné chování vypovídá o stereotypním myšlení, a proto se také skutečná dělba rolí směrem k ideální rovnosti partnerů mění mnohem pomaleji. (Čermáková a kol., 2000)

Další oblastí, ve které jsme zjišťovali vnímání této problematiky, byla oblast školství a konkrétně preference akademických předmětů. Zde jsme zjistili, že zde opět žáci rozdělovali akademické předměty na vhodnější pro ženy a pro muže. Jako akademické předměty vhodné pro ženy uváděli nejvíce pracovní činnosti šití, výtvarnou výchovu nebo pracovní činnosti vaření. Za vhodnější pro muže uváděli pracovní činnosti se dřevem, informatiku nebo tělesnou výchovu. V porovnání s výsledky z Nového Zélandu jsme zjistili, že zde jsou žáci více genderově nevyrovnaní. V jejich výsledcích vidíme, že uváděli všechny předměty vhodné pro obě pohlaví, ale v našich výsledcích vidíme velké rozdíly. (Gender Attitudes Survey, 2017) Taktéž vidíme, že se preference akademických předmětů shoduje s výsledky se skutečným rozdělením domácích prací. Aktuální výuka zůstává na poli genderových stereotypů, ve které jsou posilovány představy o rozdílnosti mužů a žen, přičemž je tato rozdílnost vnímána především odlišným postavením mužů a žen ve společnosti. (Gender Studies, 2008) Nově vyšlá Strategie se taktéž zabývá touto problematikou. Na oblast školství taktéž navazuje oblast genderu na trhu práce, kterým jsme se taktéž zabývali v našem výzkumu. Zde jsme opět spatřovali souvislost s preferencí žáků. Rozhodování o budoucí profesi je v naší společnosti stále formováno stereotypními představami. Podle aktuálního výzkumu si chlapci vybírají povolání na základě finanční lukrativnosti a s ohledem na stereotypně vnímanou roli muže jako na živitele rodiny. Dívky naopak přihlíží k možnostem skloubení budoucího povolání s mateřstvím. Z toho důvodu chlapci nejčastěji preferují bory technického a přírodovědného charakteru, inženýrství nebo ICT. U dívek i nadále převažuje studium pedagogiky, zdravotnictví, sociálních služeb či dalších humanitních nebo uměleckých oborů. Technické obory spolu s dalšími obory, ve kterých je vyšší zastoupení mužů, jsou mnohdy lépe placeny. (Strategie 2021+, 2021) Tyto

výsledky potvrdil náš výzkum, kdy můžeme z výsledků vidět opět rozdělení povolání na vhodnější pro muže a ženy.

Jednou z hlavních možností k postupné genderové rovnosti je odstranění genderových stereotypů v rámci rodiny. Zde by se rodina mohlo nabízet využití socializačního procesu, který probíhá především v rámci blízké rodiny. Kde dochází k formování vzorů a postojů dítěte, které je následně provází celý život. Pokud dítě vidí ve své rodině, že se o domácnost stará ten, kdo má v tu chvíli větší časový prostor, bude tento fakt přijímat zcela přirozeně. A poté se nabízí, že by tento vzor přenesl i do své rodiny. Z pohledu sociální pedagogiky vidíme dále souvislost v pojetí rodiny nejen výchovném ale také socializačním.

V České republice vznikla také Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030. Výsledky našeho výzkumu potvrzují některé body této strategie. Práci s touto strategií doporučujeme také sociální pedagogům na základní škole.

7.2 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jak žáci vnímají problematiku genderu v oblasti školství konkrétně v preferenci akademických předmětů, dále v oblasti zaměstnání a rodinném v rodinném životě. Cílem bylo také zda existuje rozdíl mezi očekávaným rozdělení zodpovědnosti za domácí práce a jejich skutečným rozdělení v jejich domácnosti. Také bylo cílem odhalit, zda pohlaví žáků ovlivňuje jejich preferenci akademických předmětů, zaměstnání nebo zda pohlaví ovlivní jejich rozdělení charakterových vlastností. Nakonec bylo cílem odhalit jaký je pohled žáků na obecné výroky týkající se rodinného života a fyzické i psychické stránky člověka.

Výzkumné šetření bylo provedeno metodou kvantitativního výzkumu, kdy jsme pomocí dotazníkového šetření sbírali data od oslovených respondentů pomocí náhodného výběru. Výzkumné šetření se zúčastnilo 118 respondentů ze dvou krajů v České republice. Analýza a interpretace dat byla postavena na základě deskripce výsledků a následně byla pomocí tabulek a grafů. K vyhodnocení dotazníku jsme použili programy Microsoft Office Excel a Statistica 13. Výzkum má ale také své limity, a to například, že při vyplňování některých dotazníků jsem nebyla osobně přítomna a žáci se tudíž nemohli doptat v případě nesrozumitelnosti otázek. Taktéž si uvědomujeme, že v případě zprůměrováním některých výsledků se snižuje jejich vypovídací hodnota. Pro výzkum by bylo vhodnější odpovídání četnostmi v jednotlivých oblastech.

Pokud bychom měli výsledky našeho výzkumu jednoduše shrnout, dá se říct že žáci vnímají problematiku genderu v jednotlivých oblastech velmi různě. Z výsledků je jasné, že pohlaví znatelně ovlivňuje pohled na tuto problematiku. Dívky ve všech kategoriích vykazovali větší genderovou vyrovnanost než chlapci. Byla také nalezena souvislost mezi typem rodiny žáka a jeho pohledem na obecné výroky týkající se rodinného života. Všechny stanovené hypotézy se nám podařilo ověřit a byly vyhodnoceny následovně.

Hypotéza č. 1	<i>Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl ve vykazování vyšší úrovně genderové rovnosti a pohlavím žáka.</i>	potvrzena
Hypotéza č. 2	<i>Předpokládáme, že v rozdělení zodpovědnosti žen a mužů v domácnosti a skutečným rozdělením zodpovědnosti v jejich domácnosti existuje statisticky významný rozdíl.</i>	potvrzena
Hypotéza č. 3	<i>Předpokládáme, že existuje souvislost v preferenci akademických předmětů a pohlavím žáka.</i>	potvrzena
Hypotéza č. 4	<i>Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl mezi rozdělením povolání a pohlavím žáka.</i>	potvrzena
Hypotéza č. 5	<i>Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl mezi rozdělením obecných charakterových vlastností a pohlavím žáka.</i>	potvrzena
Hypotéza č. 6	<i>Předpokládáme, že ve vnímání obecných výroků týkajících se rodinného života a typem rodiny, ve které žák žije, existuje statisticky významný rozdíl.</i>	nepotvrzena
Hypotéza č. 7	<i>Předpokládáme, že existují rozdíly v pohledu žáka na obecné výroky týkající se fyzické i psychické stránky člověka a pohlavím žáka.</i>	potvrzena
Hypotéza č. 8	<i>Předpokládáme, že existují rozdíly v pohledu žáka na obecné výroky týkající se fyzické i psychické stránky člověka a typem rodiny, ve které žák žije.</i>	potvrzena

Tabulka 23. Vyhodnocení hypotéz (vlastní výzkum, 2022)

ZÁVĚR

V dnešní době je problematika genderu velmi diskutovaným tématem, avšak ne každý opravdu ví, co gender skutečně je. Z toho důvodu jsme se v této diplomové práci zabývali touto problematikou.

V teoretické části v první kapitole jsme se blíže seznámili s pojmy, jako je gender, genderové role, genderové stereotypy nebo genderová identita. V této části práce nám byla oporou především literatura autorů Smetáčkové a Vlkové, které ve své literatuře nabízely pestrou škálu definic. Ve druhé kapitole jsme se soustředili na gender v prostředí rodiny. Především na partnerské vztahy nebo genderovou rovnost v manželství. Také jsme se zabývali výchovou dětí a rolí matky a otce v rodině. Věnovali jsme se také rozdělení domácích prací a současné situaci v rodině. Ve třetí kapitole jsme se věnovali genderu ve vzdělání, a to především v rozdělení akademických předmětů a vlivu genderu na volbu budoucího povolání. Čtvrtá kapitola se týká genderu na trhu práce a to především diskriminací žen v zaměstnání.

V praktické části jsme se dále věnovali výzkumnému šetření, které bylo pojato kvantitativně. Náš výzkumný soubor byl tvořen 118 respondenty, kteří navštěvují 8. a 9. třídu základní školy. Dotazníkovým šetřením jsme získali vhled do této problematiky. Tato část také obsahuje výzkumné cíle, nulové a alternativní hypotézy, výzkumný soubor a způsob zpracování dat. Na konci praktické části se věnujeme také analýze a interpretaci dat. V kapitole zabývající se analýzou dat, jsme postupovali dle jednotlivých oblastí dotazníku. Zároveň jsme také odpovídali na výzkumné otázky, které naplnily výzkumné cíle.

Na základě zjištěných výsledků našeho šetření můžeme říci, že se pohledy žáků liší v závislosti na jejich pohlaví. Pohled žáků na jednotlivé oblasti stále ovlivňují genderové stereotypy, které žáci získávají nejen ve svých rodinách. Z výsledků je také vidět, že dívky aktuálně vykazují vyšší míru genderové rovnosti než chlapci. Genderová rovnost je velmi komplexní záležitost, na které musí pracovat nejen sám jedinec a jeho rodina, ale především společnost.

Tato diplomová práce by mohla být přínosem pro získání přehledu o této problematice nejen pro pedagogy, ale také pro rodiče. Práce by mohla sloužit jako podnět k navazujícímu výzkumu, který by se týkal podrobnějšímu rozpracování jednotlivých oblastí. K zajímavým výsledkům by také mohlo dojít při srovnávání názorů různých generací na tuto problematiku.

Dále by mohla práce sloužit k získání základních informací pro budoucí sociální pedagogy na základní škole.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
2. ČERMÁKOVÁ, Marie, 1997. *Rodina a měnící se gender role – sociální analýza české rodiny*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. Working papers. ISBN 80-859-5042-1.
3. ČERMÁKOVÁ, Marie a Hana a kol. HAŠKOVÁ, 2000. *Souvislosti a změny genderových diferencí v české společnosti v 90. letech*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky. ISBN 80-859-5083-9.
4. ČERMÁKOVÁ, Marie a Milan TUČEK, MAŘÍKOVÁ, Hana, ed., 2000. *Proměny současné české rodiny. Rodina – gender – stratifikace*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-93-1.
5. DUDOVÁ, Radka, 2008. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. Sociologické disertace. ISBN 978-80-7330-136-1.
6. DUDOVÁ, Radka a Šárka HASTRMANOVÁ, 2007. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN 978-80-7330-124-8.
7. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2004. *Psychologický slovník*. Portál. ISBN 978-80-7367-569-1.
8. HELUS, Zdeněk, 2009. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-628-5.
9. JANOŠOVÁ, Pavlína, 2008. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2284-9.
10. JARKOVSKÁ, Lucie, 2013. *Gender před tabulí: etnografický výzkum genderové reprodukce v každodennosti školní třídy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-119-0.
11. JARKOVSKÁ, Lucie, Kateřina LIŠKOVÁ a Iva ŠMÍDOVÁ, 2010. *S genderem na trh: rozhodování o dalším vzdělání patnáctiletých*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-030-8.
12. KASTEN, Hartmut, 2006. *Ženy – muži: [genderové role, jejich původ a vývoj]*. Praha: Portál. Spektrum (Portál). ISBN 80-736-7145-X.

13. KRÍŽKOVÁ, Alena a Karel PAVLICA, 2015. *Management genderových vztahů*. Management Press. ISBN 0008072611178.
14. MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2919-9.
15. MAŘÍKOVÁ, Hana, 2001. *Proměny současné české rodiny*. 1. Slon. ISBN 80-85850-93-1.
16. OAKLEY, Ann, 2000. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8403-6.
17. PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ, 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-718-4164-1.
18. SINEL'KOV, Andrej, 1998. *Panika, teror, krizis, Anatomija maskulinnosti*. Char'kovskij Centr Gendernych Issledovanij.
19. SMETÁČKOVÁ, Irena a Klára VLKOVÁ, 2005. *Gender ve škole: příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách*. Praha: Otevřená společnost. ISBN 80-903-3312-5.
20. STEINBERG, L., 2004. *Rizikování v dospívání: Jaké změny a proč?*. Annals of New York Academy of Science.
21. ŠULOVÁ, Lenka, 2004. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0877-4.
22. VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8.
23. VÁGNEROVÁ, Marie, 2007. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1318-5.
24. WALTEROVÁ, Eliška, 2010. *Školství - věc (ne)veřejná: názory veřejnosti na školu a vzdělávání*. Praha: Karolinum. ISBN 978-802-4618-821.
25. WOODHEAD, M, 2009. *Studium dětství. Minulost, přítomnost a budoucnost: Úvod do studií dětství*. Open University Press.

INTERNEROVÉ ZDROJE:

26. ČESKÁ REPUBLIKA, 2021. *Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030*. In: Úřad vlády ČR. Dostupné také z: https://www.tojеровnost.cz/wp-content/uploads/2021/07/Strategie_rovnosti_zen_a_mužu.pdf
27. MINISTERSTVO OBCHODU A PRŮMYSLU. *Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030* [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/rovnost-zen-a-muzu/strategie-rovnosti-zen-a-muzu-na-leta-2021-2030--260284/>
28. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Proč je důležité se zabývat genderovou rovností* [online]. Praha [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/proc-je-dulezite-se-zabyvat-genderovou-rovnosti-v-kontextu>
29. *National Council of Women of New Zealand 2018: Gender Attitudes Survey*, 2018. Nový Zéland: National Council of Women. ISBN 978-0-473-43132-7. Dostupné také z: <https://genderequal.nz/wp-content/uploads/2018/03/Gender-Attitudes-Survey-FINAL.pdf>
30. *Rozdíly v odměňování žen a mužů v ČR: pracoviště, zaměstnání, stejná práce a rozklad faktorů*, 2018. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7421-162-1.
31. *Strategie 2021* [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <https://www.tojеровnost.cz/cs/strategie-rovnosti-zen-a-muzu/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

%	Procento
Atd.	A tak dále
Č.	Číslo
DVO	Dílčí výzkumná otázka
H	Hypotéza
H0	Nulová hypotéza
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Např.	Například
S.	Strana
Sm. Odch.	Směrodatný odchylka
Tj.	To je
Tzn.	To znamená
Tzv.	Takzvaně
VO	Výzkumná otázka

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. Střední školy – podíly žáků v jednotlivých druzích vzdělávání (2020/21).....	33
Obrázek 2. Studenti VŠ v ČR dle pohlaví – celkový počet a podíl studentů mezi obyvateli ČR věku 20–29 let (ČSÚ podle údajů MŠMT)	39
Obrázek 3. Studenti VŠ v ČR – dělení dle skupin oborů vzdělání a dle pohlaví (ČSÚ podle údajů MŠMT)	40

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Vývojová stádia (Oakley, 2000).....	15
Tabulka 2. Rozdělení respondentů (vlastní výzkum, 2022)	47
Tabulka 3. Oblasti dotazníku (vlastní výzkum, 2022).....	50
Tabulka 4. Odpovědi respondentů (vlastní výzkum, 2022).....	52
Tabulka 5. Popisné statistiky VO1 (vlastní výzkum, 2022)	53
Tabulka 6. T- test hypotézy č. 1 (vlastní výzkum, 2022)	54
Tabulka 7. Odpovědi respondentů VO2 (vlastní výzkum, 2022).....	56
Tabulka 8. T- test hypotézy č. 2 (vlastní výzkum, 2022)	57
Tabulka 9. Rozdělení odpovědí VO3 (vlastní výzkum, 2022)	58
Tabulka 10. Popisné statistiky VO3 (vlastní výzkum, 2022)	58
Tabulka 11. T- test hypotézy č. 3 (vlastní výzkum, 2022)	59
Tabulka 12. Rozdělení odpovědí VO4(vlastní výzkum, 2022)	61
Tabulka 13. Popisné statistiky VO4 (vlastní výzkum, 2022)	61
Tabulka 14. T- test hypotézy č. 4 (vlastní výzkum, 2022)	62
Tabulka 15. Rozdělení odpovědí VO5 (vlastní výzkum, 2022)	64
Tabulka 16. Popisné statistiky VO5 (vlastní výzkum, 2022)	65
Tabulka 17. T- test hypotézy č. 5 (vlastní výzkum, 2022)	66
Tabulka 18. Popisné statistiky VO6 (vlastní výzkum, 2022)	67
Tabulka 19. T- test hypotézy č. 6 (vlastní výzkum, 2022)	69
Tabulka 20. Popisné statistiky (vlastní výzkum, 2022)	70
Tabulka 21. T- test hypotézy č. 7 (vlastní výzkum, 2022)	71
Tabulka 22. T- test hypotézy č. 8 (vlastní výzkum, 2022)	72
Tabulka 23. Vyhodnocení hypotéz (vlastní výzkum, 2022).....	81

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. domácí práce.....	55
Graf 2. povolání	63

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Problematika genderu pohledem žáků základních škol

Dobrý den,

mé jméno je Karolína Novotná a jsem studentkou 2. ročníku navazujícího magisterského studia oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Prosím Vás tímto o vyplnění krátkého dotazníku, který bude součástí mé diplomové práce. Dotazník je zcela anonymní a bude sloužit pouze pro výzkumné účely. Děkuji Vám za vaši ochotu.

1 Jsi:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

dívka chlapec

2 Uveď, do které třídy chodíš:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

8. třída 9. třída

3 Vzdělání matky:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

základní střední odborné s výučním listem střední škola s maturitní zkouškou vysokoškolské nevím

4 Vzdělání otce:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

základní střední odborné s výučním listem střední škola s maturitní zkouškou vysokoškolské nevím

5 Typ rodiny, ve které žiješ:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

s oběma rodiči s jedním rodičem (střídavá péče)

6 Kdo by měl být zodpovědný za následující věci:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď v každém řádku*

Problematika genderu pohledem žáků základních škol

	Žena	Spíše žena	Oba	Spíše muž	Muž
Vaření jídla	☐	☐	☐	☐	☐
Nakupování potravin	☐	☐	☐	☐	☐
Výchova dětí	☐	☐	☐	☐	☐
Přínos vyšších příjmů	☐	☐	☐	☐	☐
Sekání trávníku	☐	☐	☐	☐	☐
Úklid domácnosti	☐	☐	☐	☐	☐
Plánování rodinných výletů	☐	☐	☐	☐	☐
Vyhazování odpadků	☐	☐	☐	☐	☐

7 Kdo ve vaší rodině je zodpovědný za:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď v každém řádku*

	Žena	Spíše žena	Oba	Spíše muž	Muž
Vaření jídla	☐	☐	☐	☐	☐
Nakupování potravin	☐	☐	☐	☐	☐
Výchova dětí	☐	☐	☐	☐	☐
Úklid domácnosti	☐	☐	☐	☐	☐
Sekání trávníku	☐	☐	☐	☐	☐
Plánování rodinných výletů	☐	☐	☐	☐	☐
Vyhazování odpadků	☐	☐	☐	☐	☐

8 Pro které pohlaví jsou následující akademické předměty vhodnější?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď v každém řádku*

	Žena	Spíše žena	Oba	Spíše muž	Muž

Problematika genderu pohledem žáků základních škol

Matematika	☐	☐	☐	☐	☐
Biologie	☐	☐	☐	☐	☐
Informatika	☐	☐	☐	☐	☐
Pracovní činnosti(šití)	☐	☐	☐	☐	☐
Tělesná výchova	☐	☐	☐	☐	☐
Výtvarná výchova	☐	☐	☐	☐	☐
Pracovní činnosti (práce se dřevem)	☐	☐	☐	☐	☐
Pracovní činnosti (vaření)	☐	☐	☐	☐	☐

9 Pro které pohlaví jsou následující zaměstnání vhodnější?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď v každém řádku*

	Žena	Spíše žena	Oba	Spíše muž	Muž
Uklízeč/uklízečka	☐	☐	☐	☐	☐
Praktický lékař/lékařka	☐	☐	☐	☐	☐
Farmář/farmářka	☐	☐	☐	☐	☐
Kadeřník/ kadeřnice	☐	☐	☐	☐	☐
Číšník/číšnice	☐	☐	☐	☐	☐
Zdravotní bratr/sestra	☐	☐	☐	☐	☐
Politik/politička	☐	☐	☐	☐	☐
Profes. sportovec/ sportovkyně	☐	☐	☐	☐	☐
Vědecký pracovník/ pracovnice	☐	☐	☐	☐	☐
Prodavač/ prodavačka	☐	☐	☐	☐	☐

Problematika genderu pohledem žáků základních ŠI

Sociální pracovník/ pracovnice	☐	☐	☐	☐	☐
Doktor/doktorka na chirurgii	☐	☐	☐	☐	☐
Učitel/učitelka	☐	☐	☐	☐	☐
Pracovník/ pracovnice u letectva	☐	☐	☐	☐	☐
Stavbyvedoucí	☐	☐	☐	☐	☐
IT specialista/ specialistka	☐	☐	☐	☐	☐

10 Které pohlaví více vystihují následující charakteristiky

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď v každém řádku*

	Ženu	Spíše ženu	Oba	Spíše muže	Muže
Vysokoškolské vzdělání	☐	☐	☐	☐	☐
Dobře placená práce	☐	☐	☐	☐	☐
Mít pocit moci	☐	☐	☐	☐	☐
Být respektován ostatními	☐	☐	☐	☐	☐
Umět se za sebe postavit	☐	☐	☐	☐	☐
Být starostlivý/á	☐	☐	☐	☐	☐
Být vtipný/á	☐	☐	☐	☐	☐
Umět se na veřejnosti tvářit sebevědomě	☐	☐	☐	☐	☐
Umět plakat před přáteli	☐	☐	☐	☐	☐
Být sportovně nadaný	☐	☐	☐	☐	☐
Být fyzicky atraktivní	☐	☐	☐	☐	☐

